

juli - augustus 2011

SamenKerk⁶

Uitgave van het Bisdom Haarlem - Amsterdam

Optrekken... met jezelf

pagina 10

**Het is de bedoeling
dat wij Hem volgen**

pagina 14

A photograph of two hikers walking away from the camera on a gravel path in a forest. The hiker on the left is wearing a white t-shirt, brown shorts, a pink cap, and a backpack. The hiker on the right is wearing a pink and white striped tank top, brown shorts, a brown cap, and a backpack. The path is surrounded by green grass and trees.

Mee op trekken...

In dit nummer

Van de redactie	3
Vrouwe van alle Volkeren: de boodschappen en hun betekenis voor de wereld	4
Vermeldenswaard	6
Wereldwijd Wandelen	7
Wat betekent het om christen te zijn?	8
Optrekken... met jezelf	10
De 40MM brengt mensen in beweging	12
Interview Jim Schilder: Het is de bedoeling dat wij Hem volgen	14
Utrechtse kathedraal	16
Van Onderop	18
Vermeldenswaard	20
Nachttocht Heiloo: een nieuwe start	21
Het Monnikenpad	22
Kisi naar OLV ter Nood	24
Der ewige Jude	25
Mensen, die gaan langs vele wegen	26
De pedagogie van het verlangen	28
Onbekende geschiedenis	31
Vakantiepuzzel	32
Jongerenpagina's	34
Familiedag 2011	36
Vermeldenswaard	37
Dag van de Caritas	38
Personalia	39
Wereldjongerendagen	40

Colofon

Samen Kerk is het informatieblad binnen het Bisdom Haarlem - Amsterdam en verschijnt tienmaal per jaar nummer 6 jaargang nr. 36

Verantwoordelijke redactie:
Margot de Zeeuw,
Wim Peeters, hoofdredacteur

Redactieadres:
Samen Kerk
Postbus 1053,
2001 BB Haarlem
Telefoon: (023) 511 26 60
Faxnummer: (023) 511 26 59
Giro 43509
E-mail: pvermeer@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
Internet: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Medewerkers:
Marcel Poorthuis (Parels uit de Schattengrot)
Ko Schuurmans (Bijbel en liturgie)
Hein-Jan van Ogtrop (Kerkengek)
Floor Twisk (Onbekende Geschiedenis)

Stefan en Lisette van Aken (Huwelijk en Gezin)
Eleonora Hoekstra-Ros (Van Onderop)
Evert Veldman (Wereldwijd)
Beate Gloudemans (Wereldjongerendagen)
Mirjam Spruit-Borst (Jongerenpagina en Catechese)

Abonnementsprijs:
€ 27,00 per jaar; buitenland: € 33,50 per jaar
Abonnementenadministratie: (023) 511 26 40

Advertenties:
ACTA Uitgeversorganisatie
Postbus 7160
6050 AD Maasbracht
Telefoon: (0475) 463 465
E-mail: info@actauitgevers.nl

Vormgeving/technische realisatie:
Novente vormgevers, Lunteren

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen. Verantwoordelijken kunnen reageren via bovenstaand adres.

Mee op trekken

“Velen weten veel, maar kennen zichzelf niet.” Met die zin begint de H. Bernardus van Clairvaux zijn boek “Over de ziel”.

De mooiste manier om jezelf te leren kennen, is natuurlijk de liefde. Als een meisje van een jaar of zestien 's morgens de dag begint, zegt ze misschien: “Ik ben niets waard, ik kan niets”. Als echter de jongen op wie zij verliefd is, 's avonds eindelijk tegen haar zegt: “Ik hou van jou”, dan zou zij nog diezelfde avond ontdekken dat ze een heel andere mens geworden is vergeleken met wat zij 's morgens in haar neerslachtigheid over zichzelf had gedacht. Wanneer dat wat haar persoonlijkheid uitmaakt, binnen een relatie wordt uitgedaagd, geprovoceerd, wordt het zichtbaar. (zie L. Guissani: *Het religieuze zintuig*)

Het kan ook op een andere manier, namelijk door de werkelijkheid van alledag tegemoet te treden in een andere omgeving, in een ander ritme. Dat noemen we vakantie. Je trekt met elkaar op op een nieuwe manier, zodanig dat je leert zien, dat de werkelijkheid niet zomaar “alledaags” is, maar elke dag nieuw, elke dag een geschenk, elke dag een uitdaging voor jouw persoon. En dat zij de weg bij uitstek is om God te leren kennen, de grond en het doel van ons bestaan.

De bisschop gaat in op de vraag: Wie ben ik als christen? Niet zozeer een moreel beter mens, maar een bedelaar, iemand die weet dat hij de Heer nodig heeft en Hem durft vragen.

In dit nummer van Samen Kerk aandacht voor de vakantie, voor het samen – of soms alleen, met jezelf – optrekken. In Venhuizen, voor het goede doel, naar Heiloo, 's nachts, om erachter te komen wat je wilt met je leven, door het Rivierenland, om beter te worden en merkwaardige ontdekkingen te doen. Margot de Zeeuw trok met priesterstudent Jim Schilder een ochtend op en tekende fragmenten van een boeiend levensverhaal op. Ko Schuurmans schrijft over de patroon van de pelgrims, de H. Jacobus. Melchior Verberne was in Amsterdam bij de Gebedsdag van de Vrouwe van Alle Volkeren, waar oud-CIA-man Russell sprak; plebaan Hein-Jan van Ogtrop, Kerkengek, neemt ons mee naar het Stichtse, waar ook prachtige kerken staan.

Het is een dik nummer geworden, waarmee u de komende vakantie goed zit. We hebben natuurlijk de royale vakantiepuzzel en het voornemen om onszelf en elkaar beter te leren kennen in de komende weken. We wensen u een alleszins goede vakantie.

Namens de redactie
Wim Peeters, hoofdredacteur

Vrouwe van alle Volkeren:

De boodschappen en hun betekenis voor de wereld

Veel van de boodschappen van Amsterdam zijn uitgekomen!

Op Eerste Pinksterdag werd er in de Beurs van Berlage te Amsterdam een Gebeds- en ontmoetingsdag gehouden ter ere van de Vrouwe van alle Volkeren. Een van de gastsprekers was de Amerikaanse professor dr. Richard L. Russell, gespecialiseerd in zaken van nationale veiligheid aan het met de National Defense University verbonden centrum voor het nabije Oosten en Zuid-Azië. Russell heeft ook 19 jaar gewerkt voor de CIA.

Tijdens de Gebeds- en ontmoetingsdag legde Russell uit hoe hij de boodschappen ziet die de Vrouwe van alle Volkeren heeft gegeven ter redding van de wereld. Daarbij concentreerde Russell zich op de boodschappen over oorlog en vrede die door de Vrouwe in het verleden zijn gedaan, de boodschappen die zijn uitgekomen en de gevaren die de wereld anno nu bedreigen.

Gek

Russell, van oorsprong protestants, raakte via zijn vrouw, een katholieke Limburgse, in aanraking met het katholicisme. Zijn kennis van het katholicisme verdiepte doordat hun zoons katholiek werden opgevoed, maar er was een persoonlijk drama voor nodig om hem 'het licht' te doen zien. Dat was toen zijn vrouw in 2005 kanker kreeg, maar daar gelukkig van genas. Na een bedevaartstocht in 2008 naar Lourdes nam hij zich voor een bezoek te brengen aan de kapel in de Diepenbrockstraat in Amsterdam, waar het schilderij van de Vrouwe van alle Volkeren hangt, alvorens met zijn gezin terug te vliegen naar de VS. Dat bezoek was voor hem de doorbraak. In de drie jaar die daarop volgde, schreef hij een boek over de Vrouwe en alle boodschappen die middels Ida Peerdeman tot ons zijn gekomen. "Als iemand mij voor die tijd had gezegd dat ik de komende drie jaar bezig zou zijn met het schrijven van een boek over de Vrouwe, dan had ik hem voor gek verklaard".

De plotselinge verandering in zijn leven bewijst volgens Russell eens te meer dat de mens slecht is in het voorspellen. "We weten zelden hoe ons eigen leven zal verlopen, laat staan dat we een beetje correct de loop van de geschiedenis kunnen voorspellen. En dat maakt juist de profetieën van Amsterdam zo opmerkelijk, omdat die bewaarheid zijn geworden". Wat Russell opviel, was het verschil tussen bijvoorbeeld de boodschappen van Fatima en die van Amsterdam. Waar in de boodschappen van Fatima het einde van de Eerste Wereldoorlog, het begin van de Tweede en de komst van het communisme in Rusland werd voorspeld, ziet hij dat de boodschappen

van Amsterdam veel en veel dieper gaan. De visioenen van Ida Peerdeman bevatten volgens hem veel meer aandacht voor vraagstukken van oorlog en vrede. Die aandacht komt zelfs tot uiting in de gebeden, wat volgens hem zeer ongewoon is.

Een ander verschilpunt met de boodschappen van Fatima is dat heel veel boodschappen van Amsterdam zijn uitgekomen. Zo had Ida Peerdeman in 1945 een visioen over de uittocht van de Joden en de herrijzenis van Israël. Drie jaar later werd de staat Israël uitgeroepen. In datzelfde jaar zag Ida een rode vlag geplant worden in Chida. Vier jaar later kwamen daar de communisten aan de macht. Ook voorspelde zij de oorlog op het Koreaanse schiereiland en de Russische waterstofbom. Wat Russell echter nog het meest verwonderde, was de voorspelling van het einde van de Koude Oorlog. Dergelijke grote geopolitieke veranderingen zijn in de regel het gevolg van oorlogen. In een van haar visioenen ziet Ida Peerdeman een hamer en een sikkel (symbool van het communisme) op het kruis vallen, waarna met een gebaar van de hand door de Vrouwe van alle volkeren de scheiding tussen Oost en West verdwijnt. En al even indrukwekkend zijn de uitgekomen visioenen over de Balkan- en de Golfoorlog.

Verscheurde wereld

Naast deze uitgekomen voorspellingen had Ida Peerdeman een aantal visioenen die volgens Russell heel goed kunnen slaan op het hier en nu en de toekomst. "Zo sprak ze in 1947 over een verscheurde wereld in Cairo, Egypte. En ze had het ook over een scheuring tussen Oost en West." De Vrouwe zou volgens Russell de recente gebeurtenissen in de Arabische wereld niet als positief hebben beoordeeld, maar meer als destabilise-

Volgens Richard Russell benadrukken de voorzeggingen van Ida Peerdeman het belang van het uitvoeren van de verzoeken van de Vrouwe van alle Volkeren.

rend. En hij wijst erop dat democratie niet vanzelfsprekend is, maar de juiste instituties en culturele achtergrond nodig heeft. Russell waarschuwt ook voor het aan de macht komen van een islamitisch bewind, wat de relaties met Israël zwaar onder druk zou zetten. Ook sprak de Vrouwe nadrukkelijk over Perzië, waar nu een sjiietisch bewind aan de macht is. Dus ook daar voorzag zij volgens Russell een scheuring, met aan de ene kant de sjiieten, en aan de andere kant de soennieten.

In 1947 had Ida een visioen over gevechten in Jeruzalem. Tot nu toe dacht men altijd dat dit visioen sloeg op de oorlog in 1967, maar Russell acht het goed mogelijk dat het visioen nog uit moet komen en dus de voorbode is van nog veel groter onheil, namelijk een nieuwe oorlog om het bezit van Jeruzalem. "Voor elke islamiet is het bezit van Jeruzalem belangrijk". En een nieuwe oorlog

zal, afgaande op de visioenen van Ida Peerdeman, een allesvernietigende zijn. Russell stelt dat in de visioenen wordt gesproken over kruisraketten, ballistische raketten, chemische oorlogsvoering, het gebruik van antrax en zelfs menselijk dna dat in laboratoria zo is aangepast dat het kan dienen als wapen. Al die voorzeggingen benadrukken het belang van het uitvoeren van de verzoeken van de Vrouwe, te weten de verspreiding van haar Gebed en Beeltenis met moderne middelen, de afkondiging van het Vijfde Mariale Dogma en de bouw ter ere van de Vrouwe van alle Volkeren van een kerk in Amsterdam. Dat die kerk in Amsterdam moet komen, is volgens Russell niet voor niets. Want volgens hem is Amsterdam met zijn 170 nationaliteiten die er vreedzaam wonen een microkosmos die kan dienen als voorbeeld voor de wereld. <

Melchior Verberne

1

< 1. Amsterdamse sacramentsprocessie in teken van godsdienstvrijheid

'Met deze bijzondere bedetocht over de grachten willen we mensen laten zien dat wij iets heel waardevols te bieden hebben. Wij dragen Jezus in gedaante van brood mee', aldus rector Willem Schnell van de organiserende Onze Lieve Vrouwekerk. De bonte stoet trok veel aandacht van het Amsterdamse publiek en van toeristen. Christenen van diverse kerken en etnische komaf liepen mee. De 'ambassadeur' van het Vaticaan, nuntius mgr. François Bacqué, droeg de hostie mee in een monstrans onder een baldakijn. Hij werd afgewisseld door hulpbisschop Jan van Burgsteden. De processie is volgens rector Schnell ook belangrijk als uiting van godsdienstvrijheid: 'Religie heeft ook een maatschappelijk belang. Het is een bindmiddel voor de samenleving. Ook dat is voor ons een reden om de straat op te gaan.' 'Er is een tendens om de godsdienstvrijheid te beknotten', aldus Schnell. 'Je ziet het onder andere in de discussies over de vrijheid van onderwijs. Met deze oecumenische en multiculturele processie willen christenen laten zien dat godsdienst juist het goede naar boven brengt.'

Veelkleurig

De bidtocht vanuit de Onze Lieve Vrouwekerk aan de Keizersgracht vertrok dit jaar voor de achtste keer. Onder aanvoering van de fanfare Spaarnebazuin uit Haarlem trokken bisschoppen, priesters, religieuzen en een duizendtal gelovigen met een hostie in een monstrans over de grachten. De gemeenschappen van de organiserende Onze Lieve Vrouwekerk: de Amsterdamse en Surinaamse katholieken en de Syrisch-orthodoxen, liepen samen met delegaties van verschillende orthodoxe en oosterse kerken. Het geheel gaf een veelkleurige aanblik; niet alleen voor de verbaasd toekijkende Amsterdammers maar ook voor toeristen die de processie vanuit rondvaartboten fotografeerden. >

2

< 2. Kathedraal Koor verovert Berlijn

Het kathedrale Koor van het bisdom Haarlem-Amsterdam heeft vanwege het 65-jarig bestaan van het Muziek Instituut een succesvolle jubileumreis naar Berlijn gemaakt. Net terug uit deze bijzondere stad kunnen de ruim 85 deelnemers terugzien op een vlekkeloos verlopen tournee met tal van muzikale hoogtepunten. Zo heeft het koor meegewerkt aan het War Requiem van Benjamin Britten en gaven zij een eigen concert in de Hedwigskathedraal. De Pontificale hoogmis op Eerste Pinksterdag in dezelfde Kathedraal werd samen met het koor van deze kerk en een orkest verzorgd. Naast muzikale hoogtepunten hebben de koorleden ook veel cultuur opgedaan en waren velen onder de indruk van de historie van de stad Berlijn. Al met al heeft het koor de stad Haarlem en het bisdom Haarlem-Amsterdam goed op de kaart gezet. Voor het najaar staan nog enkele hoogtepunten op het programma. Zo zal het koor nog meewerken aan twee televisiemissen, komt de jubileum CD uit, is op zondag 2 oktober de grote jubileummis in de Kathedraal van Haarlem en zal op 13 november de Nicolas Cantate van Britten worden uitgevoerd in de Philharmonie in Haarlem. Daar wordt ook het jubileumjaar afgesloten met een kerstconcert in samenwerking met Holland Symphonia. <

Het volledige koor op de trappen van de Hedwigskathedraal van Berlijn. Foto Carel Weijers.

40MM

WereldWijdWandelen in Brazilië

De APAE - Association of Parents and Handicaped - uit Tibagi, een klein stadje in Brazilië, liep op 3 juni acht kilometer. Zo'n 2000 mensen vergezelden de groep. Daarmee lieten ze hun solidariteit blijken met de school voor speciaal onderwijs, waarvoor geld werd ingezameld. Inmiddels worden op 24 plaatsen in de wereld wereldwijde wandelingen georganiseerd, zelfs daar waar geen internet aanwezig is. Zij kunnen op een bijdrage van de Nederlandse 40MM-groepen rekenen. Op pagina 12-13 leest u er meer over. <

Alkmaar beweegt voor Kameroen

Op zondag 3 juli organiseerde de MOV-groep van de Matthias-Laurentiusparochie in Alkmaar een sponsoractie ten behoeve van de DAC-stichting (Development Assistance Cameroon) in Kameroen. De lokale bevolking wil in het Bakossigebied vier gezondheidsposten bouwen. Een groep Alkmaarse parochianen kwam in beweging door deel te nemen aan een fiets-/wandeltocht in Alkmaar en omgeving en gaf gul een financiële bijdrage voor het project. De uiteindelijke opbrengst bedroeg maar liefst € 4500,00! Pastoor Matthieu Wagemaker zorgde voor de morele ondersteuning! <

Wat betekent het om christen te zijn?

Met enige opluchting gaan we de vakantie in. Het Griekse drama is even afgewend. Met nieuwe miljarden is wat tijd gekocht, maar het onderliggende globale economische probleem is onveranderd. Het monetaire systeem in Europa en Amerika is volledig uit balans. De schuldenberg onbeheersbaar en geld een welhaast virtuele werkelijkheid. Zolang het nog duurt. Ik vrees dat de ballon vroeger of later ploft.

Toch is het niet mijn intentie om hier een economisch probleem te bespreken, maar een spiritueel. Als het fout gaat, wat ik voor niemand hoop, kun je dat dan geestelijk hanteren? Kun je het aan als je geld plotseling weg is of minder waard? Als je werk of pensioen ineens in de lucht hangen? Raak je in paniek en ga je rare dingen doen? Of kun je met Job zeggen: “De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen. Geprezen zij de Naam van de Heer”. Niet alleen financieel, op allerlei wijzen kan je leven door elkaar geschud worden. Tegenslag kan je overvallen, een geliefde mens kan sterven, relaties kunnen stuklopen, je gezondheid kan breken. We hebben het allemaal wel eens meegemaakt. Wat doe je dan?

Een oud gezegde luidt: ‘Als een mens horizontaal komt te liggen, gaat hij verticaal denken’. Vaak is dat zo. De diepere vragen van het leven komen dan ineens heel dicht bij, maar niet altijd. Sommige mensen komen door lijden en tegenslag dicht bij God. Anderen raken juist verder van Hem weg of verliezen hun geloof helemaal. Ik bracht eens een bezoek aan een gevangenis en werd langs de cellen gevoerd om de gevangenen uit te nodigen voor een gebedsdienst. De reacties waren enorm verschillend. Eén man kon ik niet overtuigen. Hij mompelde: “Ik heb teveel gezien” en sloot de deur. Een paar cellen verder een heel ander tafereel. Daar hadden twee gevangenen een altaartje in hun cel gemaakt. Elke dag baden ze tot God en vonden bij Hem hun kracht. Hoe je omgaat met lijden, schuld en falen in je leven, dát bepaalt wie je werkelijk bent als christen.

Stem van de herder

Je bent geen christen omdat je beter bent dan anderen. De eerste christenen werden vooral gerekruteerd uit zondaars, tollenaars en publieke vrouwen. Juist zij beseften veel meer dan anderen dat ze verlossing en vergeving nodig hadden en dat die hen in Jezus werd aangeboden. Je bent geen christen omdat je leven zo anders verloopt dan bij andere mensen. We delen in alle lotgevallen van de mensheid. Nee, je bent christen omdat je hoop ergens anders ligt, omdat je luistert naar een andere stem. Jezus gebruikt daarvoor een prachtig beeld. “Mijn schapen luisteren naar Mijn Stem”, zegt Hij, “en ze volgen Mij”. In het Midden Oosten zag ik ooit hoe twee kudden schapen samen kwamen op één weg en zich volledig door elkaar mengden. Ik dacht: “Hoe krijgen die herders hun schapen ooit weer uit elkaar?” Maar toen scheiden hun wegen zich weer. Ze riepen hun schapen en feilloos splitsten zich de kudden. De schapen herkenden de stem van hun herder. Zo is het ook bij ons.

De stem van de Heer klinkt in je hart en in je geweten. Als je eerlijk luistert, kun je Hem horen. Hij spreekt ook tot ons in de heilige Schrift. Het zijn Zijn eigen woorden. Hij heeft de schrij-

vers geïnspireerd. Hij handelt ook op unieke wijze in de sacramenten van de Kerk. Dit is voor veel mensen in onze tijd moeilijker te aanvaarden. Het beeld van de kerk is verduisterd door eigen falen. Sacramenten lijken zo gewoon en onbetekenend. Misschien kan een oud Bijbelverhaal helpen. Naäman, de legeroverste van de koning van Aram, lijdt aan een huidziekte en kan geen genezing vinden. Een dienstmeisje uit Israël vertelt hem over een profeet in haar land die hem misschien kan helpen. Naäman aanvaardt de lange reis. In Israël aangekomen meldt hij zich bij de koning. Deze stuurt hem naar de profeet Elisa. Dan wacht hem een onaangename verrassing. Elisa ontvangt hem niet eens, maar laat hem alleen zeggen: “Ga u zeven maal wassen in de Jordaan”. Naäman is diep teleurgesteld. Hij had iets spectaculairs verwacht en wil kwaad weer terugkeren naar zijn land. Zijn knechten weten hem echter te bewegen om het toch maar te doen. Hij dompelt zich zeven maal onder in de Jordaan en is genezen.

Bedelaars van geest

In het verhaal zit al een verwijzing naar de zeven sacramenten. In deze weinig spectaculaire rituelen ligt kracht, verlossing en vergeving. Als je het kunt geloven en als je het kunt ontvangen. Gewoon onverdiend genade en zegen uit Gods hand ontvangen lijkt eenvoudig, maar is voor ons westerlingen vaak juist het moeilijkst. We willen het allemaal zelf doen en regelen. Het vraagt de houding van een kind. Jezus komt er keer op keer op terug. “Zalig de armen van geest”, zegt Hij ook, “want aan hen behoort het Rijk der hemelen”. Eigenlijk staat er in het Grieks: “Zalig de bedelaars van geest”. Zalig degenen die geestelijk gezien de hand op kunnen houden. Als je zo kunt leven en geloven, ontvang je alles wat je nodig hebt om stap voor stap los te komen van het kwaad in je leven en een mens te worden naar Gods hart. Dat is de diepste betekenis van christen zijn: door je geloof en door je leven groeien en rijpen om het goddelijk licht te kunnen opnemen en uiteindelijk eeuwig leven en geluk te erven. Geloof is eigenlijk heel eenvoudig en de belofte is grandioos. Moge dat ons hoop en vreugde geven in deze moeilijke tijden. Ik wens u een ontspannende en gezegende vakantietijd toe. <

Jozef Marianus Punt
Bisschop van Haarlem-Amsterdam

Uit de kroniek en de agenda

- 20 juni: ‘s Ochtends had de bisschop overleg met de adjunct hoofdaalmoezeniers van het Justitiepastoraat. ‘s Middags bracht father Speratus Kamanzi, algemeen overste van de Apostles of Jesus, een bezoek aan de bisschop.
- 21 juni (vervroegd vanwege de vakantie): De bisschop en de hulpbisschop vergaderden met hun medebisschoppen in Zeist.
- 22 juni: De bisschop bezocht een bijeenkomst van de Vereniging van Geestelijk Verzorgers in Zorginstellingen in de Utrechtse Domkerk.
- 23 juni: De bisschop vergaderde met een commissie van de PKN over kerkgebouwen.
- 24 juni: De bisschop en hulpbisschop waren aanwezig bij het afscheid van jongerenmedewerkster Janet Schipper.
- 26 juni: De hulpbisschop was in Amsterdam bij de jaarlijkse Sacramentsprocessie; de bisschop pontificeerde de Eucharistie in Laren en nam deel aan de St. Jansprocessie.
- 27 juni: De bisschop voerde overleg met een afvaardiging van de Categoriele Zielzorg; hij nam een portret van mgr. Bomers in ontvangst uit handen van de kunstenaar, Rien van Holland uit Heerhugowaard (zie elders in dit blad); ‘s avonds had de bisschop een ontmoeting met priesterstudenten van de Neocatechumenale Weg in Nieuwe Niedorp.
- 28 juni: De bisschop ontving de Bisschoppelijke Commissie voor Missie en Ontwikkeling in Haarlem.
- 29 juni: De bisschop was in Haarlem aanwezig bij een bijeenkomst van vrijwilligers van de kapel van de Vrouwe van Alle Volkeren.
- 30 juni: Bisschop en hulpbisschop bezochten de feestelijke bijeenkomst in Vogelenzang (Tiltenberg) ter afsluiting van het studiejaar.
- 2 juli: De bisschop en de hulpbisschop waren in Rotterdam bij de inbezitneming van de zetel door mgr. Van de Hende. ‘s Middags reisde de bisschop naar Maastricht waar hij deelnam aan de opening van de zevenjaarlijkse Heiligdomsvaart.
- 4 juli: Mgr. Punt bezocht een priesterbijeenkomst in De Tiltenberg.
- 5 juli: De bisschop had in Den Haag overleg op het Ministerie van Justitie.
- 6 juli: Beide bisschoppen waren in Zeist voor de vergadering van de Bisschoppenconferentie.
- 7 juli: De bisschop voerde overleg met een delegatie van kerkbestuursleden uit de regio Hilversum.
- 8 juli: De bisschop was in Edam voor een reünie van Ethiopië-gangers.
- 10 juli: De bisschop was in Beverwijk, waar hij het vormsel toediende aan kinderen uit de regio.
- 11 juli: Het begin van enkele weken vakantie.

Optrekken... met jezelf

De dokter laat je weten dat het allemaal wat veel is geweest, dat je lichamelijk en geestelijk "op" bent. Je kunt twee dingen doen: ofwel even helemaal stoppen, met het risico dat je in geen jaar meer terugkomt, of wat minder aanvatten en zorgen voor veel beweging. Dat laatste klinkt aantrekkelijk, en zo kon het gebeuren dat Wim Peeters afgelopen winter en voorjaar wekelijks een dag erop uit trok voor een wandeling.

Een heel merkwaardige ervaring. In het werk is het altijd druk, of je nu met andere mensen bent of alleen. En als echtgenoot en vader van een groot gezin overkomt het je niet zo vaak dat je privé alleen bent. Maar dat is dus wat er de afgelopen maanden gebeurde. Elke woensdag was ik onderweg, soms voor maar tien kilometer, ook wel eens dertig kilometer ver. We hadden, zoals u zich ongetwijfeld herinnert, een fantastisch voorjaar met veel zon en weinig regen, dus het was ideaal wandelweer.

Het eerste wat indruk maakt: je komt op plaatsen waar je nog nooit van gehoord hebt: Zoelmond, Papenveer, Leur, Luterveld, Beusichem, Gameren, Hoenzadriel. En dat, terwijl ze allemaal binnen veertig kilometer van je woonplaats liggen. Het is in het rivierengebied, die merkwaardige strook land tussen Zuid en Noord die we met een Amerikaanse term de bible belt of bijbelgordel noemen. Je vindt er de prachtigste kerkjes, allemaal gekeerd naar het Oosten, naar Christus, de onoverwinnelijke Zon, met stevige torentjes aan de Westkant, waar het gevaar, de wereld dreigt.

Kalklagen

Soms heb je het geluk – het overkwam mij tweemaal – dat er iemand bij zo'n kerk bezig is en je het interieur wil laten zien. Zo kwam ik in de prachtige hervormde kerk van Leur terecht, een schilderachtig dorpje in het Land van Maas en Waal, waar de baron nog steeds eigenaar is van alle huizen, inclusief de kerk. Het interieur laat weer iets van de prachtige middeleeuwse fresco's zien waarvan de Nederlandse romaanse kerkjes nog hectaren verborgen houden, bedekt onder zestiende-eeuwse kalklagen.

1. Geboortehuis van Cornelis Jansenius in Acquoy.
2. Geen kerktoeren, maar een duiventoren, in Casteren.
3. Plafond van de apsis in de kerk van Leur.
4. Op de dijk bij Vriezekoep.
5. Sociëteit De Verdraagzaamheid in Zaltbommel.
6. De synagoge in Buren.
7. Ooievaarkuikens op een statige schoorsteen.
8. Onder de kalk van de kerk in Buurmalsen kwam de patroon van de pelgrimerende wandelaars, Sint Jacobus, te voorschijn.

Je komt vriendelijke, behulpzame mensen tegen, en prachtige, strakblauwe of sombere maar altijd fascinerende Hollandse, Gelderse of Brabantse lichten. Je loopt het dorp Beusichem binnen, onder rook van het knusse Oranjestadje Buren, en je wordt getroffen door de grote oppervlakte van het dorpsplein en van de huizen en eetgelegenheden die eraan liggen. Je waant je in een oud stadje. Wat blijkt? Het dorp heeft vijf eeuwen lang een internationaal vermaarde paardenmarkt gekend, die het zijn steeds aanzicht verleende.

Karl Marx

Je wandelt in Zaltbommel langs de Waal en passeert Sociëteit De Verdraagzaamheid. Een mooi negentiende-eeuws gebouw. Maar heel bijzonder, zo blijkt als je leest dat niemand minder dan Karl Marx hier heeft gezeten, aan een tafeltje voor het raam, en er schreef aan zijn *Das Kapital*. Pikante bijzonderheid: Marx logeerde tijdens zijn verblijf in de Waalstad bij zijn oom en tante Lion Philips (vader van de grondlegger van het wereldconcern) en Sophie Presburg.

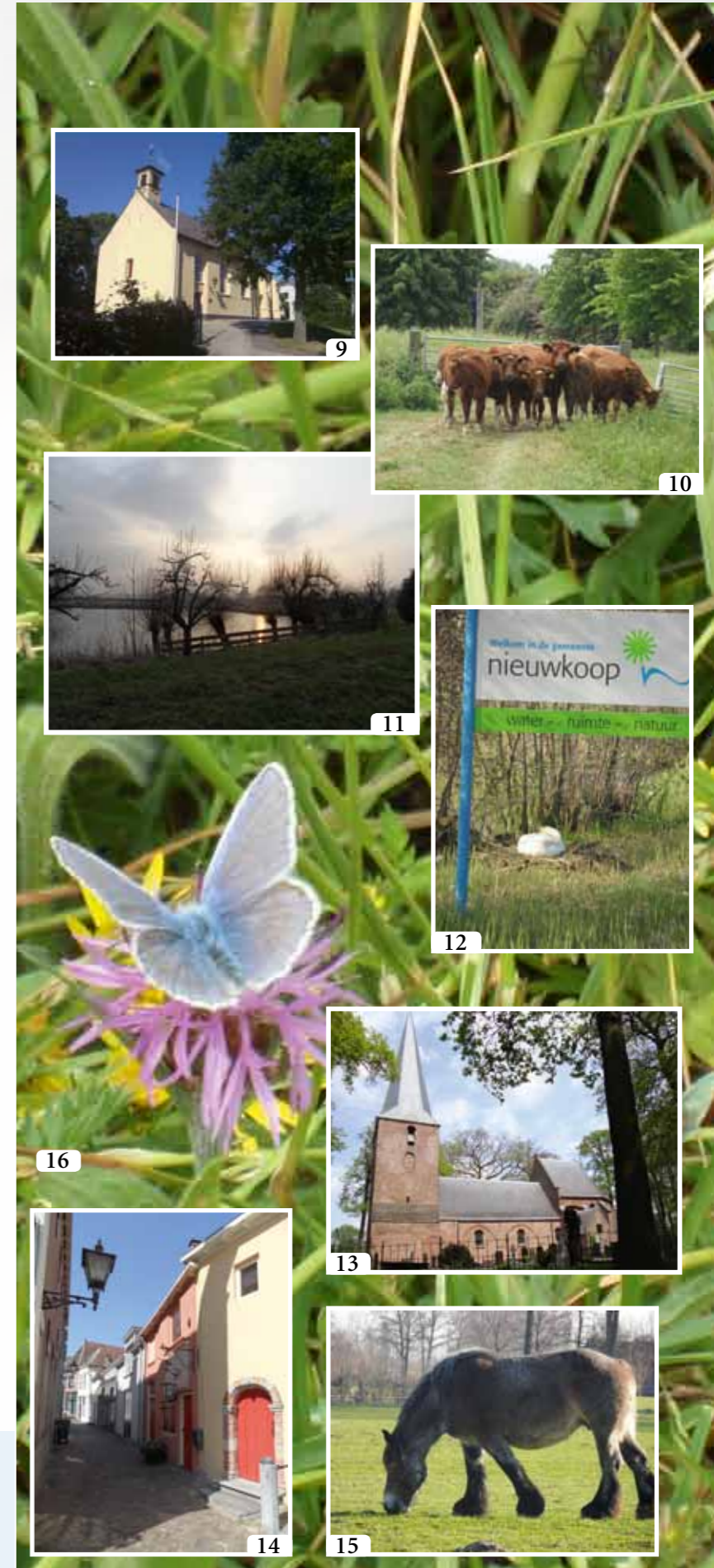
Je rondt de zware kerktoeren van Acquoy, een schilderachtig dorpje aan de Linge en staat voor het geboortehuis van Kees Jansen, bekend als Jansenius, de theoloog, bisschop van het Vlaamse Ieper, die het sombere calvinistische leerstuk van de voorbeschikking onderschreef en van grote invloed was op de oud-katholieken.

Kortom: je trekt op met jezelf, en doet kleine, maar fantastische ontdekkingen. De eerste is: wat een schoonheid, wat is er veel moois in het hart van ons land. De tweede: wat is het uitgestrekt en stil in Nederland, ondanks de bijna 17 miljoen praatjesmakers die ons land telt.

En tenslotte ga je je afvragen: als dit allemaal zo mooi is, de weiden, de velden, de boerderijen, boomgaarden, uiterwaarden, wielen, dijken, dorpen, steden, molens, kerkjes: allemaal sieraden die de mens heeft gemaakt met het voorhanden materiaal, hoe mooi is dan het land dat ons wacht, waarnaar wij onderweg zijn, optrekkend met elkaar, maar uiteindelijk met Hem die ons binnenleidt in onze bestemming... <

Wim Peeters

9. Kerkje van Asch in de avondzon.
10. "Brandrode" runderen nabij Heerewaarden.
11. Zonsondergang bij Fort Asperen.
12. Waar kun je beter broeden?
13. Kerk van Leur.
14. Frans aandoend straatje in de Bommelse binnenstad.
15. Grazen nabij Gemonde.
16. Kijk eens hoe mooi ik ben!

Wederopbouw na een overstroming in Brazilië, verloskundige hulp in Kenia, ziekenhuisopname voor armen in Indonesië, een waterput in Gambia, hulp voor slechtzienden in Roemenië: het is maar een greep uit de vele kleinschalige doelen die het afgelopen jaar van de 40MM een financiële bijdrage hebben ontvangen. De 40MM, een sponsorwandeltocht die jaarlijks in Venhuizen wordt georganiseerd, brengt letterlijk mensen in beweging. Hier én daar.

De 40MM brengt mensen in beweging

In 1974 heeft Lia Groot-Tol het initiatief genomen tot het organiseren van de 40.000 Meter Mars, zoals de wandeltocht officieel heet. Ieder jaar, op de zaterdag na Hemelvaartsdag, wandelen zo'n 1500 deelnemers een afstand tussen de 10 en 40 kilometer door het Noord-Hollandse landschap, en dat nu al voor de 38e keer. Altijd weer is het een feest om een lange sliert van mensen richting de dijk van het IJsselmeer te zien lopen, stempelkaart in de hand, lach op het gezicht. Ze weten waar ze het voor doen. Natuurlijk: voor de sportieve prestatie en de West-Friese gezelligheid, de muziek en lekkernijen bij de stempelposten. Maar niet minder belangrijk: met het opgebrachte geld worden kleinschalige projecten in de Derde Wereld gesponsord.

Financiële én morele steun

In 38 jaar tijd hebben bijna 85.000 mensen opgeteld een afstand gelopen die 62 maal de wereld rond gaat. Wat zou je tegenkomen als je dat nou eens echt zou doen? Het opvanghuis voor drugsverslaafden van pater Borst in Chili? Het dovenonderwijs van broeder Van der Zant op de Salomon Eilanden? De ambulance van het Social Welfare Centre in India? Het weeshuis van Rem Neefjes in Ethiopië? Ze behoren allemaal tot de 180 projecten die het afgelopen jaar ieder € 720 van de 40MM ontvingen. In totaal hebben deze en soortgelijke kleinschalige projecten bij elkaar al vijf miljoen euro aan steun ontvangen. Naast de financiële steun wordt vooral ook de morele steun zeer gewaardeerd.

Secretaris Mieke Boots legt uit dat elk kleinschalig project in een ontwikkelingsland ieder jaar een schriftelijke aanvraag kan doen voor een concreet doel. De aanvrager moet afkomstig zijn uit de regio West-Friesland en een heldere band hebben met het project. Dit wil zeggen: hij of zij moet zelf in het project werken of hebben gewerkt en het project regelmatig bezoeken. De

projectaanvraag moet worden ondersteund door de plaatselijke werkgroep van de 40MM, meestal een parochiële missiewerkgroep. Mieke: "Dankzij deze toetsing door lokale werkgroepen en mensen én omdat het hele bestuur van de 40MM uit vrijwilligers bestaat, kunnen we garanderen dat iedere euro die door de deelnemers bij elkaar wordt gelopen, ook werkelijk goed terecht komt."

Het idee van de sponsorwandeltocht is zo'n succes gebleken dat het zelfs door wereldwerkers in ontwikkelingslanden is overgenomen. Inmiddels worden op 24 plaatsen in de wereld wereldwijde wandelingen georganiseerd: www.40mm.nl, zelfs daar waar geen internet aanwezig is. Ook zij kunnen op een bijdrage van de 40MM rekenen.

De stichting Zending Missie en Ontwikkeling die de 40MM organiseert, wil contact leggen tussen de mensen hier en daar. De wandeltocht is bedoeld om mensen in beweging te krijgen: 'nadenken en doen' en mensen zelf actie te laten ondernemen. Geen wonder dat in West-Friesland al bijna 40 jaar mensen warmlopen voor de 40MM! <

Evert Veldman, missiesecretaris bisdom Haarlem-Amsterdam

Jim Schilder:

“Het is de bedoeling dat wij Hem volgen”

Een visioen, Jeruzalem en een lichtstraal zetten Jim Schilder in beweging: twee jaar geleden zei hij zijn baan als redactiechef bij HP/De Tijd op om de voltijds priesteropleiding te gaan volgen in De Tiltenberg. Hij was toen 53 en had er al twee jaar deeltijdstudie opzitten. Hoogste tijd dus om naar Jims bijzondere roepingsverhaal te luisteren én naar wat hij te zeggen heeft over ons aller relatie met ‘het Bureau Boven’ en met de kerk.

“Daar lagen we, in volkomen stilte, alleen met God, en met de zon, in een warmte die vrede was, en eenheid, en eeuwigheid,” schreef Jim Schilder twee jaar geleden in HP/De Tijd. Hij had de plek in Frankrijk gevonden die hij eerder tijdens een lichte hypnose had ‘gezien’.

Het bleek een richtinggevende ervaring te zijn op de weg naar zijn priesterroeping. Jim: “Je relatie met God begint met een open houding voor het onverklaarbare, maar het is ook belangrijk dat je momenten van stilte inbouwt. Je creëert daarmee ruimte waarin iets kan gebeuren. Ik zorgde er bijvoorbeeld al jarenlang voor dat ik een avond per week niets deed. Ik nam de telefoon niet aan, gebruikte mijn computer niet, maar mediteerde of las wat.”

Actie

Toch was het niet alleen ‘stilte’, maar ook actie die ervoor zorgde dat Jim op het pad naar zijn priesterroeping belandde. Hij ging in 1993 daadwerkelijk op zoek naar de berg in Frankrijk die hij in zijn visioen had gezien. Hij ging in 2005 ondanks zijn aanvankelijke aarzeling toch naar Jeruzalem, waar hij een intense ervaring had. Hij bezocht in 2006 als voormalig gereformeerd-vrijgemaakte de katholieke Nicolaaskerk in Amsterdam. Hij besloot katholiek te worden en nam deel aan de voorbereidingsgroep. En uiteindelijk ging hij in de Nicolaaskerk bij het altaar staan, de plek in kerk waar hij het liefste was. Jim beantwoordde, kortom, de uitnodiging: “De ervaringen waren zo krachtig, dat ik niet anders kon dan er gehoor aan geven. In feite was het een test: doe je iets met deze uitnodiging? Ik denk dat ‘het Bureau Boven’ aan iedereen een op maat gesneden uitnodiging doet: de Heilige Geest weet immers wat jou kan aanzetten om in beweging te komen. Het is uiteindelijk je eigen keuze of je aan de uitnodiging gehoor geeft.”

Jim komt uit een gereformeerd-vrijgemaakt gezin: “Tot een paar jaar geleden wist ik niet wat een monstrans was, of Uitstelling. Ook allerlei vanzelfsprekende katholieke gewoonten ken ik niet, en gezien mijn leeftijd zal ik die vanzelfsprekendheid ook wel niet meer krijgen. Aan de andere kant is veel binnenkerkelijke strijd aan mij voorbijgegaan. Ik heb geen oude lading en kan ik tegen allerlei dingen wat rustiger aankijken.. Voor mij staat de relatie met Christus centraal in de kerk.”

De keuze voor de rooms-katholieke kerk was vanzelfsprekend: “Ik had in Jeruzalem zo’n indringende ervaring, ik realiseerde me zo de betekenis van het Laatste Avondmaal in relatie tot de Eucharistie, daar kon ik niet omheen. De r.-k. kerk is toch de directe lijn naar het Jeruzalem waar het allemaal is begonnen. Bij het altaar klinken nog steeds de woorden die Christus destijds heeft uitgesproken. Hij is zelf op het altaar aanwezig.”

Boodschappen van Liefde

Jezus en de r.-k. kerk zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Jim: “De kerk van Christus wordt op aarde beheerd en dat begint aan het altaar. Christus verbindt zich daar met ons. En als bij het tabernakel de Godslamp brandt, of als er Uitstelling is, dan weet je dat Onze Lieve Heer aanwezig is.” En dat geldt uiteraard niet alleen de priester: “Het is ook voor de gemeenschap heel geloofsversterkend om dat met elkaar te delen. Ik vind het mooi als er binnen een parochie geloofskracht is, als mensen elkaar kunnen inspireren en als het ware mooier de kerk uitgaan dan ze er binnenkwamen. De relatie met Christus begint op het altaar, met de Eucharistische verbinding. Van daaruit verbindt Christus zich met zijn gemeenschap en brengt hij zichzelf de wereld in, naar de mensen toe.”

Het is de priester die namens de gemeenschap de verbinding met Christus maakt. “De priester moet daarom zo transparant mogelijk zijn,” zegt Jim. “Hij moet Gods woord verkondigen en uitleggen wat God ons te vertellen heeft. Eerst is er voor priesters dan ook de nederigheid, een ander woord voor ‘het doen van de wil van de Vader’. Wanneer je dat als priester uit het oog verliest, ga je je eigen zaken doen.” De kerk is dan ook geen vrijblijvend instituut, waar je als gelovige je bestelling kunt plaatsen en waar de pastoor fungeert als koerier: “Het is begonnen bij God, die de wereld schiep. Daar begint het, met boodschappen van Liefde. Het is de bedoeling dat wij ons openstellen voor Zijn uitnodiging en Hem volgen.” <

Interview: Margot de Zeeuw

Roeping

Er is de afgelopen jaren in diverse media aandacht besteed aan de grote stap die Jim Schilder zette als journalist en als telg uit een bekend gereformeerd-vrijgemaakte familie. Jim leefde na zijn jeugd lange tijd vrij los van de kerk, maar liet haar nooit helemaal los. Toen hij als correspondent in New York woonde, liep hij bijvoorbeeld regelmatig kerken binnen. Terug in Nederland bezocht hij geregeld de Nicolaaskerk in Amsterdam. Op een goed moment wilde hij erbij horen oftewel: katholiek worden. Hij nam contact op met de diaken en kon nog meedoen met de voorbereidingsgroep. Met dat groepje kreeg hij een rondleiding door de kerk. Ze moesten er een plek uitkiezen waar ze het liefste wilden zijn. Jim liep onmiddellijk naar het altaar. Hij dacht dat de groep hem zou volgen, maar hij stond er alleen. Toen hij bij het altaar onder de koepel stond, kwam er een soort lichtstraal naar binnen, alsof hij werd aangeraakt door de Heilige Geest. In een interview zegt hij daarover: “Ik werd overweldigd, maar door iets wat heel zacht was. Ontroerend ook, ik was blij dat er niemand in de buurt stond. Dat is de plaats waar ik moet zijn, wist ik toen: het altaar. Daar Christus ontvangen en Hem doorgeven.”

De oude domkerk in zijn volledige staat (gravure uit 1660).

Utrechtse kathedralen

Reconstructie van het schip van de Dom, zonder gewelven en met vlakke zoldering, schilderij in het Dommuseum.

De bedoeling van deze serie artikelen is aandacht te besteden aan de verbeelding van de Bijbel in de kerkelijke architectuur in ons eigen bisdom. Hier treft u het honderdste artikel aan in de serie. Als een eerbetoon aan Willibrord, met wie alles hier begon, vandaag een tripje naar buiten onze provincie. Een bezoek aan Utrecht, ons oude moederbisdom.

St. Catharijnekerk met de Domkerk op de achtergrond.

Utrecht is vanouds het centrum van katholiek Nederland. Willibrord stichtte er in 609 zijn kathedraal(tje). Na de verwoesting daarvan in de roerige negende en tiende eeuw werd op die plek in 1203 een Romaanse hoofdkerk gebouwd. Daarnaast begon bisschop Hendrik van Vianden in 1254 met de bouw van de huidige dom. Van 1321-1362 werd plotseling alle aandacht gericht op de bouw van een toren een flink stuk westwaarts. Geert Groote schreef een beroemd protestschrift tegen de bouw van deze giga-toren, die eigenlijk vooral verdedigingstoren was. Alleen de bovenste geledingen hadden een echt kerkelijk doel: het dragen van klokken en het verwijzen naar hemelse sferen.

Na de torenbouw voltooid men na 1362 eindelijk het hoogkoor en het dwarspand (nog zonder gewelven). Pas halverwege de 15e eeuw startte de bouw van het schip. Dat bleef echter zonder gewelven, met alle gevolgen van dien. Toen Utrecht getroffen werd door een cycloon in 1684 bleef het overwelfde hoogkoor, dat met prachtige steunberen en lichtbogen geschraagd werd, overeind, maar het transept en het nieuwgebouwde schip, dat alleen maar uit muren, een platte zoldering en een lang dak bestond, zakten onmiddellijk in puin. De reformatorische gemeente lapte het dwarspand op, maar had geen behoefte aan herbouw van het schip. Het puin bleef gewoon liggen en nog later ontstond het huidige Domplein,

een vrij lege vlakte met een monument ter gedachtenis van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, dat tegen de kale westelijke transeptmuur voor wat decoratie zorgt.

De Catharijnekerk

We slaan wat jaren over en gaan de huidige (rooms-)katholieke kathedraal binnen. Ik moet nog wel vermelden dat er ook een oudkatholieke, aan Gertrudis gewijde, kathedraal is aan de Catharijnesingel: een keurig neoromaans bouwwerk van E. G. Wentink uit 1914, alwaar een vrouwelijke plebaan sinds kort de scepter zwaait. De rooms-katholieken kwamen op 8 mei 1942 samen in de oude Catharinakerk aan de Lange Nieuwstraat. Sinds 1580 waren ze ondergronds gegaan. Behalve dan in 1672, toen Johannes van Neercassel, dankzij de politieke schermutselingen in het rampjaar, even in de Domkerk kon celebreren. Hetzelfde witte kazuifel dat hij toen droeg, werd in de Catharinakerk gebruikt.

De Catharijnekerk maakt deel uit van het Catharijneconvent dat nu zo prachtig gerestaureerd is en als een groot museum van religieuze kunst dienst doet. De kerk werd gebruikt door de Johanniterorde - een geestelijke ridderorde die haar oorsprong had in Jeruzalem. Toen Karel V in 1528 op het Vredenburg een dwangburcht bouwde, verhuisden de Johanniters naar het toen nog in aanbouw zijnde convent van de

Karmelieten, die op hun beurt verhuisden naar de wijk rond de Nicolaïkerk. De toen aan Catharina toegewijde kerk had in 1524 een gewelf over het koor gekregen en in 1550 een fraaie westgevel.

Van reformatie tot herstel bisschoppelijke hiërarchie

Na de reformatie kwam het verval. Na smidswerkplaats en pakhuis van ijzer werd de kerk in 1612 monsterplaats voor Franse soldaten. Van 1636-1815 kerken de hervormden er, maar daarna werd de kerk als garnizoenskerk toegewezen aan de katholieke militairen. De kerk was gammel, maar de blaasmuziek trok mensen en zo kwamen de katholieken uit hun (overigens heel gezellige) schuilkerken hier samen. Na schade door een novemberstorm in 1832 schonk Koning Willem II geld voor herstel. Daarna kwam de kerk in handen van de katholieke St. Catherinaparochie. Toen in 1854 de bisschoppelijke hiërarchie werd hersteld, werd de kerk kathedraal.

De kerk ziet er niet echt uit als een kathedraal. Het interieur wordt als eerste gerestaureerd. Nieuwe meubelen komen er onder kapelaan van Heukelum. Een nieuwe dakruiter wordt gebouwd. Een sacristie en een kapittelzaal worden toegevoegd. In 1897 kwam een uitbundige polychromering door Mengelberg, die ook veel meubels had vervaardigd - behalve dan de preekstoel uit 1862, waar de gebroeders Goyers uit Gent voor tekenden. Opvallend is het jubé, een breed balkon met fraai beeldhouwwerk, dat een scheiding vormt tussen schip en koor. Plannen om de westgevel mooier te maken worden

Torenpartij van het megalomane plan van Leeuwenberg; de huidige kathedraal (rechts) is tot zijbeuk gedegradeerd.

Het gerestaureerde interieur.

uiteindelijk in 1900 gerealiseerd onder leiding van architect Tepe. Hij verlengt het schip met één travee en voegt aan de noordkant een toren en een doopkapel toe. De westgevel kopieert hij van de oude, maar de top van de toren lijkt verdacht veel op die van het stadhuis van Kampen. Daarna komen nieuwe klokken, een nieuw orgel, fraai tegelwerk en beglazing.

Het zou tot de bevrijding in 1945 duren eer er opnieuw grote plannen worden gesmeed. Ir. G.M. Leeuwenberg ontwerpt een totaal nieuw kerkgebouw met een machtig torenfront en het koor recht tegenover de Birgittenstraat. De bestaande Catharijnekerk zou de zuidelijke zijbeuk van de nieuwe kathedraal worden en voor het kerkgebouw was een ruim voorplein gedacht, dat halverwege de bebouwing tussen Lange Nieuwstraat en Oudegracht zou reiken. Een groots plan! Ook hier weer moet mij van het hart dat deze kerk verdacht veel lijkt op een bouwwerk elders. Als kerkengek zie ik onmiddellijk gelijkenis met de kathedraal van Lausanne in Zwitserland. In 1948 wordt bij gelegenheid van het veertigjarige priesterjubileum van kardinaal De Jong een inzameling gehouden voor de kathedraalbouw. En nu lijkt de Voorzienigheid in te grijpen. Men ziet af van de megalomane plannen: ter nagedachtenis van de unieke kerkleider in de Tweede Wereldoorlog wordt een kapel ingericht met een bijzonder bronzen kruisbeeld.

In 1955 volgt een tamelijk rigoureuze restauratie, waarbij oude tekeningen van

Saenredam het uitgangspunt vormen. Op enkele meubelen, wat beeldhouwwerk en glazen na, wordt de kerk geheel ontdaan van haar uitbundig neogotisch coloriet. Het eerder genoemde jubé (de tribune) tussen koor en schip, wordt onder het orgel geplaatst en er ontstaat een sobere, bijna reformatorisch aandoende witte kloosterkerk. De transeptramen blijven zitten. Bijbelse motieven uit Oude en Nieuw Testament ontroeren nog steeds. De overgebleven neogotische apostelbeelden en de ramen van Joep Nicolas, in 1966 aangebracht in het hoogkoor (met Mozes bij de Sinai en Elia), zorgen voor sfeer. Een middeleeuws doopvont herinnert aan vroeger. De rest van de sfeer wordt toegevoegd door de zang van de Koorschool. Het is fijn dat vele bezoekers van het naastgelegen Catharijneconvent de kerk kunnen bezoeken en omgekeerd. Vermeld moet nog worden dat de in 1955 verwijderde kruiswegstaties in 2003 weer teruggeplaatst zijn. Een van Utrechts nieuwe hulpbisschoppen vertelde mij hoe blij men is dat het grootse plan van Leeuwenberg uit 1946 nooit gerealiseerd is. Het gaat bij echt christelijke kerkopbouw om andere zaken. <

Hein Jan van Ogtrop Haarlem

Gebruik is gemaakt van het artikel van C.H. Staal: "Anderhalve eeuw uit de geschiedenis van de Utrechtse Sint Catharijnekerk" en de beschrijving van het convent dat uitkwam bij de opening van het museum.

door Berry Klaassens

De werkgroep Missie & ontwikkeling van de **Christoforus** parochie in **Schagen** vraagt in **De Hoeksteen**, het parochieblad van deze parochie, onze aandacht voor het volgende. In de meeste huizen slingeren wel een paar oude mobieltjes rond. Abonnement afgelopen of te ouderwets. De oecumenische stichting "Kerk in Actie" weet daar raad mee. Of ze worden weer gebruikt in ontwikkelingslanden of ze worden uit elkaar gehaald voor de waardevolle materialen. Achter in de kerk staat voortaan een doos waar u de oude mobieltjes (met de lader) in kunt doen. Wij zorgen dan dat ze op de goede plaats komen.

In **Kontakt**, het parochieblad van de **St. Franciscus Xaveriusparochie** in **Enkhuizen**, staat een oproep van **Hulpverlening West-Friese Kerken**: Bent u het spoor even kwijt? Wilt u praten over uw problemen? De Stichting Hulpverlening vanuit de West-Friese Kerken is er voor iedereen. Zij biedt gratis hulp en begeleiding aan mensen in moeilijke/crisissituaties. Samen met u zoeken we naar een weg om verder te gaan! Telefoon 0229 271684.

Het Bonifatiusnieuws, parochieblad van de **St. Bonifatius** Parochie in **Zaandam** meldt ons dat er elke maandagmiddag in de kapel van Zorgcentrum Saenden: Nova Zembla 2 Zaandam een Aanbiddinguur (uitstelling van het Allerheiligste) is. Dit uur begint om **16.00 uur**. Intenties: Beking van Nederland, in het bijzonder de heropleving van het geloof in Zaanstad; intenties van Z.H. de Paus; voor heilige priesters, roepingen tot het priesterschap, voor de gezinnen en de jongeren, voor ieders persoonlijke intenties. Reserveer dit uurtje ten behoeve van de grote geestelijke nood in ons land. Informatie: Chris Vermolen, telefoon 075 616 43 21.

Op de website van de **Adelbertus** parochie in **Haarlem** staat de volgende oproep. Sinds enkele jaren is in onze kerk het *Geloven Nu* programma ingevoerd. Binnen een *Geloven Nu* groepje bespreken we een bijbeltekst, aan de hand waarvan het antwoord gezocht wordt op diverse levensvragen. De gesprekken vinden plaats in kleine groepen, ongeveer acht tot tien deelnemers per groep. Er zijn groepen die in avonden bij elkaar komen, maar er is ook een dag-groep. Leeftijden variëren. De bijeenkomsten zijn een keer per maand. Om deel te nemen hoeft je niet bij onze (of een andere) kerk aangesloten te zijn. Ook kun je op ieder gewenst moment instappen, de bijeenkomsten zijn los van elkaar bij te wonen. In de parochie zijn al zeven groepen actief! Bij grotere belangstelling wordt een nieuwe groep opgestart. Als u meer wilt weten over *Geloven Nu*, dan kunt u bellen of mailen met Anita Osinga op 06-83171456 >> anitaosinga@hotmail.com, met Maria en Ruud van Ooijen 023-5264748 >> marud@planet.nl of met het parochiesecretariaat op 023-5261626.

De **Groenmarktkerk** van de **Parochie H. Antonius van Padua** in **Haarlem** zoekt nieuwe leden voor Het Groenmarktchor, zo lezen wij op de website. Dit koor zingt tijdens de woord- en communievieringen, elke eerste en derde zondag van de maand. Als er vijf zondagen in een maand zijn, zingt het Groenmarktchor ook op de vierde zondag. Nieuwe zangers zijn van harte welkom om als cantor de liturgie met inspirerende zang te ondersteunen. De cantores zijn graag bereid om u na een gezongen viering nader te informeren. De repetities worden gehouden op maandagavond in de kerk van 20.00 tot 21.00 uur. U wordt van harte uitgenodigd om deze bij te wonen en om u bij deze enthousiaste cantorgroep aan te sluiten. U kunt u opgeven na elke gezongen viering of u kunt contact opnemen met het secretariaat, e-mail: >> groenmarktkerk@antenna.nl of telefonisch op werkdagen van 9:30 uur tot 12:30 uur, telefoon 023 5311655.

De website van de **Boomkerk** in **Amsterdam-West** besteedt ruim aandacht aan het 100-jarig bestaan van de kerk. In mei 2011 is het honderd jaar geleden dat de kerk van St. Franciscus van Assisië aan de Admiraal de Ruijterweg in Amsterdam, wellicht beter bekend onder de naam "De Boom", als parochiekerk in gebruik werd genomen. Het eeuwfeest zal gedurende het gehele jaar 2011 gevierd worden met uiteenlopende activiteiten. Rond de naamdag van Franciscus van Assisi, aan wie de kerk is toegewijd, vindt op **2 oktober** een **symposium** plaats over **interreligieuze dialoog**. Uitgangspunt is de houding van Franciscus ten opzichte van andere godsdiensten. Een houding van dienstbaarheid, liefde en solidariteit. Het symposium wordt georganiseerd in samenwerking met de Franciscaanse gemeenschap en participanten in het interreligieus beraad in Amsterdam West. Houd voor de precieze invulling van dit symposium de website van de parochie in de gaten. >> www.rkamsterdamwest.nl

Het parochieblad "**Rond Onze Toren**" van De parochie van **Onze Lieve Vrouw Geboorte** in **Halfweg** plaatst de volgende oproep: **VRIJWILLIGERSWERK EEN UITDAGING!** Belangstelling voor andere culturen? Zinnige vrijetijdsbesteding? Wij zijn op zoek naar Haarlemmermeesters die vluchtelingen kunnen helpen bij hun integratie in onze samenleving. Er zijn veel mogelijkheden voor vrijwilligerswerk, niet alleen op maatschappelijk, maar ook op financieel-administratief of verblijfsrechtelijk terrein of als taalcoach. Samen met ons kiest u werk dat goed bij u past en dat u voldoening geeft. Interesse? Vluchtelingen Werk Haarlemmeer, telefoon 023 564 1313 (Carmen of Marion); >> haarlemmeer@vwnoordwestholland.nl of >> www.vluchtelingenwerk.nl

In **Rondom de Doper**, het parochieblad van de Parochie **St. Johannes de Doper** in **Langedijk** worden wij uitgenodigd om op reis te gaan! De cursus "Op reis in het Land van Geloven" biedt u een bijzondere mogelijkheid om samen met andere reisgenoten op zoek te gaan naar de bronnen van ons geloof. Daarbij worden de levenservaring van de deelnemers en de christelijke traditie bij elkaar gebracht. We verkennen verschillende manieren van geloven, van spiritualiteit krijg je meer inzicht in de wereld van het christelijk geloof en de verbinding daarvan met je eigen leven. Vanaf september 2011 wordt deze eenjarige cursus u aangeboden in de regio Geestmerambacht. In deze regio werken de parochies van Burgerbrug, Langedijk, Schoorl, Tuitjenhorn en Warmenhuizen samen. Meer informatie bij het parochiesecretariaat, telefoon 0226 312423, email: >> secretariaat@sintjandedoper.nl

Orgelconcerten in de Sint Vituskerk
Nu de restauratie van de Vituskerk is afgerond kunnen er deze zomer weer orgelconcerten plaatsvinden.
De volgende staan op het programma:
29 juli: Jochem Schuurman, Drachten
12 augustus: Willeke Smits, Nieuwegein en Utrecht
26 augustus: Wilbert Berendser, Lambertiker, Zelhem
9 september: Mark Heerink, Hoorn
23 september: Leo van Doeselaar, Hilversum

Alle concerten zijn op vrijdagavond in de St. Vituskerk aan de Emmastraat te Hilversum en beginnen om 19.30 uur. De toegang is gratis, na afloop is er een deurcollecte. Meer informatie over het programma: >> www.vitus.nl Kijk bij de concertagenda.

1

>

2

>

< 1. Priesterwijding Maciej Sendeki

Mgr. J. Punt heeft zaterdag 18 juni in de grote kapel van het Heiligdom van Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo, Maciej Sendeki tot priester gewijd. Dit gebeurde tijdens een pontificale Eucharistieviering in een overvolle kapel. Sendeki is 29 jaar oud en komt uit Polen. Sinds 2001 volgde hij de priesteropleiding in het bisdom Haarlem - Amsterdam in het Grootseminarie De Tiltenberg in Vogelenzang. Buiten de lesuren woonde en studeerde hij in het Internationaal Diocesaan Missionair Grootseminarie Redemptoris Mater te Nieuwe Niedorp. Traditiegetrouw heeft hoffotograaf Steef Pardoen een schitterende fotoreportage gemaakt, die u kunt zien op de website van het bisdom:

>> www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl >

< 2. Ernst en luim bij een serieus project II

Sinds kort is de bijna 70 meter hoge koepel van de Kathedrale Basiliek van Sint Bavo aan de Leidsevaart in Haarlem door steigers omringd. Nauwkeurig onderzoek is nu mogelijk van allerlei details die met het blote oog niet te zien zijn. Zo valt halverwege op dat er op de ribben tussen de ramen allerlei langwerpige ongevormde steenblokken te ontdekken zijn met boven ieder blok een mooie holle stenen muts (een soort conopeum). Waarom hol? Omdat het de bedoeling was dat de ongevormde langwerpige steenblokken door beeldhouwers ter plekke tot prachtige heiligenbeelden zouden worden gehakt. Het zouden er vierentwintig moeten worden, maar geen een beeld is voltooid. Op de top van de koepel staat een kruis. Het bijzondere is dat het iets minder groot is dan men van beneden af vermoedt en vier armen heeft in plaats van twee. Dat is het voorrecht van een kruis op een kathedraaltop. Wat de koepel zelf betreft: het koper is in goede staat, maar oud. Ook het houtwerk eronder is in uitstekende staat, evenals de ramen die een kleine twintig jaar geleden van binnenuit vervangen zijn. Alleen die holle mutsjes zijn door de duiven ontdekt als ideale woonplaats, met alle gevolgen van dien. Wat de top van het kruis en het kroontje daaronder betreft: er moet weer verguld

op. Zo'n 50 jaar geleden heeft de heldhaftige heer Kraakman zonder steigers de buitenkant van de koepeltop beklommen en met bladgoud het geheel opgefrist. Een kostbare aangelegenheid, omdat de blaadjes verguldsel soms uit zijn handen wegwaaiden. Zoals u ziet heb ik zelf van de gelegenheid gebruik gemaakt om het hoogste punt van onze kathedraal uitgebreid te inspecteren. 'Je hebt daar zeker ook een gebed uitgesproken', zei iemand. Beschaamd antwoordde ik dat ik dat vergeten was, te angstig als ik was of ik wel weer veilig beneden zou komen. Dat is gelukkig gelukt.

Hein Jan van Ogtrop, Plebaan

Foto's

1. De onvoltooide heiligenbeelden
2. Het kruis op meer dan 65 meter hoogte >

< 3. Bezoek uit Banja Luka

Op 11 juli was Dr. Anicic, de directeur van de caritas uit het bisdom Banja Luka (in Bosnië-Herzegovina) op bezoek in het bisdom Haarlem. Beide bisdommen onderhouden al vele jaren warme contacten. Ongeveer zeven groepen uit ons bisdom steunen parochies, priesters en gelovigen in dit land. Behalve geld zamelen deze groepen ook goederen in die naar Bosnië gebracht worden. Dr. Anicic was op bezoek bij bisschop Punt en was aanwezig bij de vergadering van de Banja Luka-groepen, waarbij na het gebed werd getoost met een glaasje slivovic. Hij dankte de groepen voor hun jarenlange inzet. Ook werd gesproken over enkele nieuwe projecten. Meer informatie over de Banja Luka groepen bij de Dienst Diocesane Caritas, >> esengers@bisdomhaarlem-amsterdam.nl <

3

Nachttocht Heiloo 2011

Een nieuwe start

In de nacht voor Hemelvaart wordt er, vanuit diverse plaatsen in ons bisdom, een pelgrimstocht gelopen naar het heiligdom in Heiloo. Op 1 juni werd hij alweer voor de 18de keer gelopen: dé nachttocht naar Heiloo.

De nacht werd geopend met een kort voorprogramma, waarna we begonnen aan de nachtelijke wandeltocht van 20 tot 40 kilometer. Via een stop in Castricum met heerlijke soep en broodjes, bereikten we in de vroege ochtend Heiloo.

De nachttocht ging dit jaar, ondanks personele verandering, toch door en dat was ook zichtbaar in het thema 'een nieuwe start'. Terugkijkend op mooie jaren was er nu gekozen voor een nieuwe opzet met een nieuw logo, zodat we weer een paar jaar door kunnen gaan. Diverse nachttocht ingrediënten blijken voor de deelnemers een goede reden om terug te komen: de ontmoeting met anderen, inspiratie opdoen en natuurlijk de uitdaging van de nachtelijke tocht met bijbehorend T-shirt. Door zelfgemaakte plaatsnaamborden, sms'jes over de deelnemende groepen en kaartjes met best pittige vragen leerden we elkaar onderweg een beetje kennen. Daar leverde hele leuke ontmoetingen op. Ook de prachtige natuur, met de vele (dieren)geluiden en de opgaande zon, vormde een mooie ervaring. In Heiloo werd er nog een groepsfoto gemaakt en een slok uit de put genomen. Na een afsluitend gebed en een heerlijk ontbijt besloten we de tocht: ja, de uitdaging was geslaagd!

Voor iedereen, van Hoorn tot Badhoevedorp, die meeliep: Dankjulliewel voor het meedoen! Wij hopen dat jullie volgend jaar ook weer van de partij zullen zijn! Tegen iedereen (tussen 14 en 30) die er niet bij was willen we zeggen: Je hebt echt iets gemist! Dus... loop volgend jaar ook gezellig mee. <

De organisatie van de nachttocht, Hans-Peter, Marieke, Bart, Franz en Maurice

Het Monnikenpad

Wie een middag wil genieten van het afwisselende Noord-Hollandse landschap en bovendien in vogelvlucht de lokale geschiedenis wil ervaren, die loopt met de middeleeuwse monniken mee. Samen Kerk-redacteur Margot de Zeeuw liep met man en kinderen het 'Monnikenpad' op een zonnige middag in mei, toen de bollenvelden nog in volle glorie waren te bewonderen.

Het is mooi weer en we besluiten dan eindelijk de reeds lang geplande wandeling rondom Egmond te gaan maken. We gaan, met andere woorden, het Monnikenpad lopen, dat zo'n negen kilometer door het afwisselende Noord-Hollandse landschap voert. Al snel blijkt dat de wandeling voor mensen die minder goed ter been zijn, lastig is: via houten opstapjes moeten we over hekken de weilanden in.

De tocht voert ons ook door de bollenvelden. Ze zijn in deze periode op hun mooist en bieden een adembenemend vergezicht. We lopen langs sloten, riet, kikkers en allerlei watervogels. De routeborden zijn goed te volgen en de papieren versie van de route geeft veel informatie over de geschiedenis van het oude landschap. Al lopend valt me opeens op hoe afwisselend de natuur hier is: we komen door weilanden en bollenvelden, maar we lopen ook in het bos en door de duinen. Eigenlijk moeten we dit vaker doen, realiseer ik me. De kinderen rennen voor ons uit, zoeken rietsigaren, proberen de kikkers te lokaliseren en vragen zich af of deze vogel nou inderdaad een fuut is. Wij hebben af en toe gelegenheid een stukje samen te lopen en te praten en soms meldt zich een zoon voor een goed gesprek. Of gewoon om een bijzondere vondst te laten zien. Eigenlijk was er vanmiddag maar één minpunt: alle terrassen bleken bij terugkomst te zijn gereserveerd voor privé-feesten. Moesten we toch nog met de auto op zoek naar een terras om de kinderen op het hun beloofde ijsje te kunnen trakteren.

Meer informatie

U kunt in principe overal 'instappen', maar een logisch startpunt voor de wandeling is de Adelbertusakker. Hier zijn ook parkeerplaatsen voor uw auto én een aantal restaurants en cafés waar u kunt uitrusten bij terugkomst. Vanwege grazend vee in de weilanden is een deel van de route

verboden voor honden, ook als ze zijn aangelijnd. De wandelgids is onder andere te koop in de Abdijwinkel in Egmond-Binnen en bij de boekwinkels in de omgeving van Egmond. Kijk voor meer informatie en verkooppunten onder andere op de website: >> <http://www.wielenmaker.nl/Monnikenpad/monnikenpad.html>

Op pad

Wie liever fietst dan wandelt, kan in de omgeving van Egmond ook de 'Picknick fietstocht langs mystieke oorden' maken. De tocht is uitgezet door Ernst Mooij van de Werkgroep Oud Castricum. Daar kunt u de route opvragen. Voor de echte pelgrims heeft Thom Breukel in 2009 een route uitgezet van Dokkum naar Egmond, die hij heeft gepubliceerd in het boekje De pelgrimsroute van Dokkum naar Egmond. Het is verschenen bij Ten Have. <

Pelgrimsverhalen

Op 15 oktober opent Museum Catharijneconvent in Utrecht de tentoonstelling *Pelgrims. Onderweg naar Santiago de Compostela*. Deze website >> www.pelgrimsverhalen.nl biedt alvast een voorproefje. Wat bezielt pelgrims om honderden, soms wel duizenden kilometers te lopen of te fietsen naar die stad in het uiterste noordwesten van Spanje? Lees op de website hun ervaringen en bekijk hun foto's. Of maak een profiel aan en voeg zelf pelgrimsverhalen toe. Meer informatie over de tentoonstelling: >> www.catharijneconvent.nl

KISI naar het Diocesaan Heiligdom Onze Lieve Vrouw ter Nood

KISI is voor velen al een woord dat harten sneller doet kloppen. Maar voor net zovelen zal het nog niets betekenen. KISI is een musicalproject dat is ontstaan in Oostenrijk. In 1993 begon het Oostenrijkse echtpaar Minichmayer in de eigen parochie met het schrijven en uitvoeren van musicals waarin een Evangelieverhaal wordt uitgebeeld. Ze bedachten de naam KISI: "Kinder Singen".

Al snel na de oprichting van KISI volgden cd-opnames en optredens in en buiten Oostenrijk. De afgelopen jaren heeft KISI steeds meer aanvragen gekregen om KISI groepen te starten, waaronder ook uit Nederland. Het is in ons land dat de eerste vaste KISI groep buiten Oostenrijk is ontstaan.

KISI wil op vrolijke en creatieve manier God bij mensen brengen. Binnen de KISI-groep worden kinderen uitgedaagd hun creatieve talenten te ontdekken en in te zetten voor een prachtig resultaat: de uitvoering van de musical. De christelijke waarden die door het Evangelie aan ons zijn doorgegeven, worden bij repetities en uitvoering binnen de groep geleefd en gedeeld.

Vreugdevolle boodschap

De eerste vaste groep is al langer actief in bisdom 's Hertogenbosch. In 2010 zijn projectgroepen gestart in Hengelo en in Utrecht. Nu wordt een start gemaakt in bisdom Haarlem- Amsterdam. Op 29 oktober zal de vaste KISI-groep uit de regio Den Bosch een uitvoering komen geven van de musical "Lilli en de ongelooflijke come-back". In de Bedevaartkapel op het terrein van 't Heiligdom "Onze Lieve Vrouw ter Nood" in Heiloo zullen die middag de eerste tonen klinken van een prachtige musical met een bijzondere en vreugdevolle boodschap: Hij is niet dood, Hij leeft. Dat zal de eerste stap zijn in de groei naar een eigen KISI groep. De musical is tevens de afsluiting van de Familiedag, waarover op pagina 36 van deze SamenKerk meer.

Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo wordt de thuisbasis van de groep. In de periode tussen 29 oktober en eind 2011 kunnen kinderen zich opgeven om deel te nemen aan de KISI groep Heiloo. De groep treedt op 5 januari 2012 voor het eerst op met de musical "de Hemel op stelten". De repetities daarvoor vinden plaats in het Julianaklooster in Heiloo op 3 en 4 januari. In de loop van 2012 staan nog zeker twee musicals op stapel. Naast projecten van de eigen groep kunnen KISI-kids meedoen aan landelijke activiteiten. Ouders kunnen ondersteunen door middel van hulp bij de organisatie, kleding en decor, PR en communicatie tussen onderwijs, parochies en KISI-groep.

Meer informatie

Alle parochies en r.-k. scholen uit het bisdom ontvangen in september informatie over KISI-kids. Daarin staat onder meer informatie over het reserveren van kaartjes en hoe kinderen KISI-kid kunnen worden. Kosten per kaartje: € 5,00 (kinderen tot 12 jaar € 3,50). Meer informatie: >> www.onzelievevrouwternood.nl

Der ewige Jude

Eén van de meest illustratieve gebruiken van de joodse zogenaamde godsdienst is het slachten van dieren. De volgende scènes behoren tot het gruwelijkste dat ooit is vastgelegd. We tonen ze ondanks het bezwaar dat het tegen de goede smaak ingaat. Want belangrijker dan alle bezwaren is het dat ons volk de waarheid weet over het jodendom. Gevoelige volksgenoten wordt aangeraden niet naar de volgende beelden te kijken.

Hun religie zou de joden zogenaamd verbieden om gewoon geslacht vlees te eten. Ze laten dus de dieren bij bewustzijn doodbloeden. Deze gruwelijkheid beschrijven de joden zelf, om naïeve niet-joden te overtuigen, als de meest humane wijze van slachten. De Europese wetenschap heeft sinds lang het dierkwellende karakter van deze slacht bevestigd. In 1892 werd op grond van een stemming in Zwitserland een slachtverbod ingevoerd. De joodse wetten kennen geen liefde en respect voor dieren in Duitse zin. Ze verbieden zelfs aan de kwekking van dieren voortijdig een eind te maken. Tegen deze gruwelijke kwekking van weerloze dieren heeft de nationaal -socialistische beweging met alle energie de strijd aangeboden. Bij alle provinciale verkiezingen en in de Reichstag heeft ze voorgesteld het slachten te verbieden. Maar de gehele joodse pers beschreef deze actie als cultuurschending.

Het bovenstaande is afkomstig uit de antisemitische nazi-propagandafilm *Der ewige Jude*. Nu is de overeenkomst met het huidige Nederlandse debat zo opvallend, dat het wel lijkt alsof de tegenstanders van ritueel slachten voor antisemieten worden uitgemaakt. Dat is geenszins de bedoeling. Wel mag gevraagd worden van deze geschiedenis kennis te nemen. Het opvallende in de politieke discussie is dat daarvan geen sprake is geweest. Deze historische achtergronden werden weggewuifd als retoriek. En ook zonder zelf bij het ritueel slachten te gaan kijken, was eenieder overtuigd van de primitieve gang van zaken. Een wonderlijke zaak! Zou toch de associatie van religie met primitieve barbaarsheid een rol hebben gespeeld? Dan gaat men er toch aan voorbij dat uitgerekend de technologie van onze moderne tijd de middelen biedt om dieren permanent levenslang te kwellen in de vorm van de bio-industrie. Voor de nazi-film *Der ewige Jude* is het duidelijk dat de wetten van Mozes een bron van wreedheid zijn. Het nazisme was, zo blijkt, tevens sterk anti-christelijk: de zogenaamde 'joodse elementen' dienden uit de bijbel te worden verwijderd. Voor helder denkende christenen in die dagen was het duidelijk welke kolossale bedreiging voor het christendom hier op de loer lag. Maar deze achtergronden spelen in onze gesecculariseerde samenleving nauwelijks een rol; joodse stemmen worden weggezet als 'getraumatiseerd'.

Daarom: het was donderdag 16 juni een zwarte dag voor de godsdienstvrijheid. De kamer besloot in meerderheid dat ritueel slachten zonder verdoving niet is toegestaan. Kennelijk heeft de vloed aan informatie over het ritueel slachten niet geholpen. Nog maar even: het jodendom kent het verbod op het kwellen van dieren (tsa'ar ba'ale chajim), verbiedt het om de sport jagen op dieren vanwege de kwekking; het dier kan gewond doorlopen en is sowieso ongeschikt voor consumptie; een beschadigd dier is niet kosjer. De opleiding voor sjochet (ritueel slachter) duurt vele jaren. Het mes wordt na elke slacht opnieuw geslepen en nauwkeurig gecontroleerd. Elk dier wordt in alle rust geslacht, zonder dat een ander dier daarbij is, zodat van stress geen sprake is, dit in tegenstelling tot de machinale slachtwijze in gewone slachthuizen. Het dier raakt binnen enkele tientallen seconden in coma doordat het bloed uit de hersenen wegtrekt.

Waar zit het echte schandaal? Dat we dieren hun hele leven lang binnen houden, dat kistkalveren niet meer kunnen lopen, enzovoort. Wat een heiligschennis jegens de dieren! Niet de boeren, maar de consument die weigert wat meer te betalen is hiervan de oorzaak. Vergelijk dat eens met het respect dat jodendom en islam aan het dier betonen. Er wordt zelfs een gebed uitgesproken omdat de mens niet zomaar het leven van een dier mag nemen.

Postmodern bellenblazen

De echte reden van deze daad van intolerantie jegens het ritueel slachten schuilt in een totaal onbegrip wat een religie feitelijk is. In uiterst vrijzinnige en individuele vorm wil de Nederlander er nog wel een plekje aan geven - achter de voordeur. Religie in orthodoxe vorm wordt echter al gauw als primitief en fundamentalistisch bestempeld. Ware tolerantie en godsdienstvrijheid is echter niet gebaseerd op consensus over en instemming met de inhoud van de religie. Integendeel, tolerantie begint daar waar de samenleving beseft dat ze de inhoud van een religie niet begrijpt en ook niet hoeft te begrijpen. Orthodoxie is de ware test voor godsdienstvrijheid, al het andere is postmodern bellenblazen en 'spirituele zoektocht' zonder gevaar. Nederland heeft de test niet doorstaan. Het heeft een niet mis te verstaan signaal gegeven aan joden en moslims dat een essentieel element van hun religie in de Nederlandse samenleving geen plaats heeft, zijnde te primitief. En daarmee worden orthodoxe gelovigen weer verder gemarginaliseerd: wat joden betreft behoort een uittocht naar Antwerpen of Israel niet tot de onmogelijkheden. Wat een schande. Heeft zeventig jaar na dato de Bezetter toch gelijk gekregen toen die de rituele slacht in Nederland verbood! <

Marcel Poorthuis

Mensen, die gaan langs vele wegen...

Het is vakantie. Velen vliegen erop uit. Zonzoekers trekken naar het zuiden. Het steunpunt Lyon van de ANWB zal het weer druk krijgen. Toeristen melden zich er met autopech. Ze hebben hun voertuig te veel belast na een dag of meer jakkeren op de Franse snelwegen. Ook meldt men zich met lichamelijke of psychische klachten. Onvoldoende uitgerust is men overhaast vertrokken en dat wrekt zich. "Opzij, opzij, maak plaats, maak plaats, wij hebben ongelofelijke haast..." zongen zij Herman van Veen achterna.

Er zijn er ook die het anders doen. Zij gaan op pelgrimstocht en nemen er de tijd voor. Zij reizen per fiets of lopen de vele honderden kilometers. Dikwijls alleen. Onderweg ontmoeten zij andere pelgrims met wie zij een stuk meelopen, mee optrekken naar het einddoel. Pelgrimeren is "in". Of beter gezegd: weer in. In het hoogseizoen is het in Noordwest Spanje op de wandelwegen naar Santiago de laatste jaren filelopen. Het is er weer net zo druk als in de Middeleeuwen. Toen trokken velen weg van huis en haard om maanden soms jaren op pelgrimstocht te gaan naar het een of andere bedevaartsoord. Dikwijls ging men op pad als boetedoening voor zonden. Het belangrijkste pelgrimsoord was Jeruzalem. Daar was immers onze Heer Jezus Christus gestorven en weer verzezen. Rome was een goede tweede, want daar was Petrus, zijn voornaamste leerling en eerste "paus" vermoord en begraven. Toen Jeruzalem in de elfde eeuw in Turkse handen viel, werd het onbereikbaar. Als alternatief kwam Santiago op, waar Jezus' leerling Jacobus (Jaakov ben Zabdi) werd vereerd. Spanje was voor een groot gedeelte in Moorse handen, zodat de gevaarlijke tocht naar Santiago als een soort alternatieve kruistocht ging functioneren.

Wie was Santiago?

Wie was die Sint Jacobus eigenlijk? In het Nieuwe Testament ontmoetten wij hem. Samen met zijn broer Johannes – Jochanan wordt hij door Jezus geroepen om hun visnetten en boten achter te laten en Hem als leerling te volgen (Matteus 4,21). Hun vader was Zabdi of Zebedeus. Was Maria Salome hun moeder? De broertjes moeten vurige types geweest zijn, want Jezus gaf hen de bijnaam Boanerges oftewel "zonen van de donder". Samen met Simon Petrus vormen zij een trio dat Jezus op belangrijke momenten vergezelt. Zij zijn erbij als Jezus het dochtertje van Jairis tot leven wekt (Marcus 5). Zij zijn bij Jezus' gedaanteverandering op de berg (Matteus 17). Ook bij zijn gevangenneming in Gethsemane (Matteus 26). Rond 44 na Christus werd Jacobus op bevel van koning Herodes Agrippa onthoofd (Handelingen 12). Zo volgde hij als eerste van Jezus' leerlingen Hem in de marteldood. Wij gedenken Jacobus op 25 juli. Hij wordt Jacobus Maior of de Meerdere genoemd. Dit in tegenstelling tot die andere Jacobus, de broer van Jezus, die ook leerling van Hem werd en Minor of de Mindere wordt genoemd.

Wat weten wij nog meer van hem?

De eerste beschrijving van zijn activiteiten dateert uit de vijfde eeuw. Er wordt verteld hoe hij in Judea preekte en daarna zonder succes in Spanje. Na zijn terugkomst wordt hij op aandringen van hogepriester Abjathar uitgeleverd aan koning Herodes Agrippa. Na zijn dood ontvreemden twee leerlingen het lijk, dat zij in een boot zonder roer leggen, waarna engelen het naar de noordkust van Spanje brengen. Een steen holt zichzelf uit om als sarcofaag voor Jacobus te dienen. Wilde stieren brengen het lijk in het kasteel van de heidense koningin Lupa, die zich daarom bekeert en Jacobus begraaft. Het graf wordt herontdekt in de negende eeuw. Een prach-

Sint Jacobus als pelgrim met staf, drinkfles, boek en hoed met schelp door Mieke Dillo.

tig verhaal, maar of het allemaal waar is? In ieder geval kwam toen zijn verering op, want in een liturgische Christushymne uit die dagen lezen wij "O veredigne sanctior apostole...O, allerwaardigste en allerheiligste apostel, stralend en gouden hoofd van Spanje, onze machtige beschermer en onze patroon...". In de twaalfde eeuw komt het Liber Sancti Jacobi uit met een levensbeschrijving en 22 wonderverhalen. Het is ook een reisgids voor de vele pelgrims, die inmiddels de weg naar Santiago hadden gevonden. Je zou dit boek een Middeleeuwse Lonely Planet Guide kunnen noemen.

Waarom is pelgrimeren populair?

Wie de pelgrims naar hun motieven vraagt, komt tot een scala van motieven. Je hoort: "Ik ga uit godsdienstige motieven." "Om tot rust te komen na een druk werkzaam leven." "Om na te denken over de toekomst." "Om van de natuur en de vele monumenten onderweg te genieten." "Om er spiritueel rijker door te worden," enzovoorts.

Jan Hopman, priester van ons bisdom, was een echte pelgrim. Tijdens een tocht naar Assisi in 1994, slechts 53 jaar oud, verongelukte hij. Jan was ook naar Santiago gepelgrimeerd. Tijdens die tocht schreef hij een pelgrimslied. Het lied begint met: "Mensen die gaan

langs vele wegen, altijd en iedereen op weg. ..." Jan verhaalt in zijn lied dat een pelgrimstocht als je gang door het leven is. Altijd ben je op weg. Steeds kom je voor nieuwe dingen te staan. Steeds moet je afscheid nemen van wat oud en vertrouwd is. Pelgrims, die kennis nemen van zijn lied, herkennen zich in de tekst. Zij geven aan dat je na je aankomst in het vreselijk drukke Santiago er niet bent. Velen trekken daarom verder naar de kust, naar Finisterra, het einde van de aarde. Naar de plek waar wie weet de kist met het lichaam van Jacobus aanspoelde. Jan Hopman eindigde zijn pelgrimslied dan ook met de woorden "Aankomen wanneer? Nooit ten einde...". Het verwoordt wat pelgrims je vertellen: niet Rome, Assisi of Santiago was het doel, maar de tocht. Dat maakt ons duidelijk dat je niet leeft en werkt met als doel om daarna beloond te worden met de hemelse zaligheid. Nee, je leeft om met je medemensen een eindje mee te lopen, mee op te trekken. Om net als dondersteen Jacobus leerling van Jezus te worden. Om tijdens je trektocht te doen wat hij ons heeft voorgedaan. Zingen we niet daarom "God roept een mens op weg te gaan, zijn leven is een reis. Verlaat wat gij bezit en ga naar het land dat Ik u wijs?" <

Ko Schuurmans

De pedagogie van het verlangen

Mensen die katholiek worden, vertellen het vaak: plotseling was er een moment waarop alles helder werd of een ontmoeting, waarmee de deur naar God en het katholieke geloof definitief werd opgezet. Maar dit moment staat niet op zichzelf en is voorbereid door vaak een zoektocht die hieraan vooraf gaat. En die zoektocht begon ooit met een klein zaadje van verlangen...

Verlangen naar betekenis, naar geluk

Dit sluit aan bij de gedachte, dat in elk mens een verlangen leeft. Een verlangen om het leven betekenis te geven, een verlangen om gelukkig te worden. De filosoof Charles Taylor beweert in zijn boek *A Secular Age* dat ook in onze seculiere tijd deze vraag naar zingeving een onuitroeibare vraag is. Mensen zoeken ernaar op verschillende manieren, met meer en minder succes. Sommigen ervaren het verlangen ook als een gemis. Zangeres Peggy Lee (1969) verwoordde het zo in een lied: "Is That All There Is?" (Is dit nu alles?) Vaak is het verlangen bij mensen echter ook weggestopt en op de achtergrond geraakt door alle drukke bezigheden van het leven.

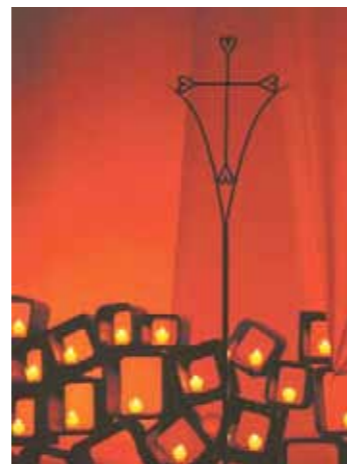
Tegelijkertijd is dit verlangen volgens christenen ook een onrust, die drijft naar God. Het is een bron van religieuze motivatie, ook in onze tijd. Kerkvader Augustinus schreef het als volgt op: "Onrustig is ons hart totdat het rust vindt in U." God heeft mensen gemaakt met "een plaats in hun hart", die alleen door Hem opgevuld kan

worden. Een goede relatie of een goede vriendschap is een groot geschenk, maar kan die "plaats in ons hart" die voor God bedoeld is, nooit opvullen. "God houdt niet op elke mens te roepen Hem te zoeken, opdat Hij leeft en geluk vindt" (in nummer 30 van de Catechismus).

Taak van de catechese: het wekken en verkennen van het verlangen

Wat betekent dit voor de gesprekken die we met mensen hebben en de catechese in de parochies? In de eerste plaats dat we ons realiseren dat God al aan het werk is in de mensen die we ontmoeten. Hij geeft hen immers het verlangen naar betekenis, naar geluk en uiteindelijk naar Hemzelf.

In de tweede plaats is dit verlangen naar geluk volgens Van der Vloet het aangrijpingspunt voor de catechese in onze tijd. Het wekken en verkennen van dit verlangen is volgens hem dan ook wellicht de belangrijkste didactische opdracht voor de catechese. Met name als we te maken hebben met mensen die niet zo zeer katholiek of kerkelijk zijn. Het is ook een bijbelse methode. Het verlangen naar God wordt in de bijbel steeds verder uitgediept. Ook Jezus volgt deze pedagogie van het verlangen in bijvoorbeeld het gesprek met de Samaritaanse vrouw aan de bron (Johannes 4). In de

catechese wordt dan geprobeerd de existentiële vragen ("Wat verlang je werkelijk? Waar ben je naar op zoek?") bij mensen op te wekken en te stellen. Op twee catechetische impulsmiddagen (zie in kader)

in het najaar zal onder andere gesproken worden over methoden en materialen die helpen om het verlangen bij mensen te wekken en hen te begeleiden op de weg naar God, naar Jezus. <

Mirjam Spruit

Bronnen

- *Catechismus van de katholieke Kerk*.
- Charles Taylor, *Een seculiere tijd*, Rotterdam: Lemniscaat, 2010.
- Johan van der Vloet, *Catechese op nieuwe wegen? Omtrent het overwinnen van een dilemma*, in: *Communio*, nr 6, 1998, 409-424. (Dit artikel is op verzoek aan te vragen via: >> mspruit@bisdomhaarlem-amsterdam.nl)

Twee catechetische impulsmiddagen in het najaar 2011

Het bisdom Haarlem-Amsterdam organiseert in het najaar samen met het Officium Catecheticum twee catechetische impulsmiddagen. Het accent zal daarbij liggen op de eerste verkondiging of pre-catechese, met name aan volwassenen. Na een plenaire inleiding door Johan van der Vloet (directeur Officium Catecheticum) vinden er twee workshoprondes plaats.

Naast de workshops is het mogelijk het materiaal en de leermiddelen te bekijken, hierover vragen te stellen en eventueel aan te schaffen. Het Officium Catecheticum, uitgeverij Adveniat en het Katholiek Alpha Centrum zullen met hun materialen en leermiddelen aanwezig zijn. Er zal ook een speciale workshop zijn over de verhouding school en parochie.

Impuls

De namiddagen zijn bedoeld om een impuls te geven aan de catechese in de parochies door een inspirerende visie op catechese te presenteren en de verschillende materialen en leermiddelen die de afgelopen tijd zijn ontwikkeld onder de aandacht te brengen. De impulsmiddagen zijn bedoeld voor mensen, die met catechese bezig zijn in de parochies, zowel vrijwilligers als professionals.

Data en locatie

- Woensdagmiddag 21 september in Vogelenzang (Tiltenberg, Zilkerduinweg 375).
  - Vrijdagmiddag 7 oktober in Heiloo (Julianaklooster, Hoogeweg 65).
  - Tijdstip: op beide middagen van 13.30 uur tot 17.30 uur.
- Op beide middagen wordt hetzelfde programma aangeboden. Op >> www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl onder afdeling "Catechese" is het volledige programma te vinden. Dit programma kan u ook opgestuurd worden.

Voor meer informatie en opgave

Mirjam Spruit, afdeling Catechese bisdom Haarlem-Amsterdam: telefoon: (023) 511 26 35 of e-mail: >> mspruit@bisdomhaarlem-amsterdam.nl Opgave s.v.p. vóór 14 september en respectievelijk vóór 1 oktober. Graag uw naam en parochie vermelden.

RK Regio Amsterdam Oud-West zoekt leden voor nieuw bestuur

De Regio Oud-West biedt plaats aan vijf Nederlandssprekende gemeenschappen en twee migrantengemeenschappen. De regio staat voor grote uitdagingen: o.m. samenvoegen secretariaten, restauratie Boomkerk, verkoop van enkele kerken en mogelijk andere gebouwen. Voor eind 2011 zou een nieuw bestuur moeten worden gevormd dat voorwaarden schept om de regio goed te laten functioneren. Het bestuur zal bestaan uit 5 personen, aangevuld met leden uit de verschillende RK gemeenschappen, en ondersteund worden door een aantal commissies.

Wij zoeken: een vicevoorzitter, een bestuurssecretaris een regiosecretaris en een penningmeester

Van kandidaten wordt het volgende gevraagd:

- is belijdend lid van de R.K. Kerk
- heeft geen directe bemoeienis met een lokaal kerkelijk belang van de regio
- heeft academisch denk- en spreekniveau
- heeft bestuurservaring binnen grotere organisaties
- beschikt over een relevant netwerk
- heeft een visie op een kerk met toekomst en kan zich herkennen in de beslissing van de bisschop inzake de regio
- gaat respectvol om met anderen, ongeacht afkomst of taal, en kan zo nodig bruggen slaan

Herkent u zich in deze omschrijving en zet u zich graag in voor de toekomst van de Kerk, dan kunt u een reactie (met cv) sturen naar dhr R. Polet: pwroppolet@telfort.nl, t. 06-27256730. Ook voor meer informatie kunt u bij hem terecht. Reacties graag vóór 5 augustus. Zie ook www.rkamsterdamwest.nl

Adverteren in SamenKerk of in de Naamlijst van Bisdom Haarlem?

0475 - 463 465
www.actauitgevers.nl

UITVAARTVERZORGING A. DE JONG

sinds 1966 een vertrouwd gezicht voor een uitvaart vanuit het bisdom

persoonlijke begeleiding vanuit een familiebedrijf

Alle persoonlijke en rituele wensen zijn mogelijk.

voor vrijblijvende inlichtingen: tel.: (020) 676 1337
Cliostraat 42, 1077 KJ Amsterdam, dejong@uitvaart.nl
www.amsterdamuitvaart.nl

lid van de BGNU

uitvaartverzekeringen

Bouwadvies Groot Holland

Zelfstandig onderdeel van de Monumentenwacht Noord-Holland. Wij zijn gespecialiseerd in:

- Aan- en verkoopkeuringen
- Meerjaren onderhoudsplannen
- Adviezen over vergunningen en subsidies
- Kostenramingen en begrotingen
- Begeleiding, toezicht en opleveringskeuringen
- Bestekken en werkschrijvingen

T: 075 6474586 F: 075 6474593
info@bouwadviesgroot holland.nl

Veerdijk 32, 1531 MS Wormer
Postbus 379, 1520 AJ Wormerveer

Monumentenwacht Noord-Holland

Bouwkundige inspecties en adviezen aan particulieren, ondernemingen, stichtingen en overheden over monumentale gebouwen in Noord-Holland

- Beoordeling van offertes en prijsopgaven
- Bereikbaarheids- en veiligheidsplannen

info@monumentenwacht noord holland.nl
www.monumentenwacht noord holland.nl

T: 075 6474588
F: 075 6474593
Veerdijk 32, 1531 MS Wormer
Postbus 79, 1520 AB Wormerveer

Onbekende geschiedenis (53)

Mw. Ina Verkooijen uit Diever in Drenthe ontdekte in haar foto-collectie een opname van een groep misdienaars van de parochie Sint Jozef te Velsen-Noord. Rechts boven op de foto staat kapelaan Antonius Groen (1906-1994). De foto moet rond 1943 genomen zijn. Graag wil deze verre abonnee van "Samen Kerk" weten wie de misdienaars zijn. Stuur uw reactie naar Redactie Samen Kerk, t.a.v. dhr. Floor Twisk (archivaris), postbus 1053, 2001 BB Haarlem. Per e-mail kan ook via: ftwisk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Onbekende geschiedenis (52)

Dankzij een groot aantal reacties zijn inmiddels alle namen bekend geworden van de heren geestelijken, die op zondag 31 mei 1964 poseerden in de tuin achter de pastorie van de Jozephkerk aan de Jansstraat te Haarlem. Dit ter gelegenheid van de viering van het Zilveren Priesterfeest van de Z.E. Heer Koos Solleveld. We zien van links naar rechts: 1. Henricus Kuipers (1921-1999), officiaal. 2. Cornelis van Teijlingen (1914-1971), pastoor te Haarlem. 3. Joannes van Kesteren (1912-1983), pastoor te Spanbroek. 4. Theodorus Zwartkruis (1909-1983), deken van Haarlem. 5. Een onbekende neef van de jubilaris. 6. Bernardus Stammeyer (1917-1976), secretaris van de vicaris-generaal. 7. Hendrikus Laan (1929-1993), moderator Kweekschool te Heemstede. 8. Johannes Groot (1906-1978), vicaris-generaal. 9. Jacobus Solleveld (1915-1984), secretaris. 10. Paulus Verhoofstad (1897-1976), archivaris. 11. Johannes van Dodewaard (1913-1966), bisschop van Haarlem. 12. Johannes Lansdaal (*1933), secretaris. 13. Cosmas van Trigt (1900-1996), vicaris-generaal. 14. Hendrik van 't Hart (1921-2003), kapelaan te Haarlem. 15. Hendrik Bonfrer (1885-1969), emeritus. 16. Joannes Solleveld (1909-1981), pastoor te Amsterdam. Met dank voor alle reacties van dhr. M.C. van der Aar te Overveen, dhr. J. Helmerhorst te Assendelft, dhr. Jo Bonfrer, dhr. Th. op den Kelder te Nibbixwoud, mw. N. Kramer te Westzaan, dhr. J. Brabander te Hoofddorp, dhr. Th. Leuven te Landsmeer, dhr. T. Ruizendaal te Naarden, dhr. K. de Groot te Hooghalen, dhr. Z.E. Heer J. Hoevenaars te Voorhout, dhr. P. Loog en mw. D. Loog te Haarlem, mw. C. Manshande te Amstelveen, dhr. J. Lansdaal te Haarlem (staat ook zelf op de foto) en mw. V. Neeft-Strobbe te Zaandam.

Onbekende geschiedenis (51)

Het heeft even geduurd maar alsnog kunnen we de oplossing melden de door dhr. Sjaak Schraag te Den Burg op Texel ingezonden foto. Het blijkt de kapelaan Adrianus Jozef Knots te zijn. Hij werd geboren te Zaandam op 25 februari 1893 en tot priester gewijd op 15 augustus 1918. Achtereenvolgens was hij kapelaan te Beverwijk, Leidschendam, Scheveningen en Amsterdam. In 1939 werd hij benoemd tot pastoor te Overschie en in 1953 tot pastoor te Rotterdam. Hij overleed te Aalsmeer op 14 juli 1973. De oplossing werd ons aangereikt door mw. M. Blankennagel-Brockhoff te Amsterdam, mw. T. Wiewel te Huizen en mw. T. Bredschneyder-Brockhoff te Hilversum. Alle drie inzenders hebben de kapelaan persoonlijk gekend in de periode dat hij werkzaam was in de parochie H. Agnes te Amsterdam (1928-1939).

P.S. Heeft ook u een onbekende foto van een kerkelijke gebeurtenis of een priester, pater of zuster en wilt u er meer van te weten zien te komen, dan kunt u deze opsturen naar de redactie van Samen Kerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem. De foto ontvangt u zo spoedig mogelijk weer retour.

Horizontaal:

1. Bisschopskerk; 9. uiteindelijk; 17. roem; 18. kaartenboek; 20. vadsig; 21. lef; 22. loofboom; 24. kleine kerkelijke groep; 26. kerkelijk zangstuk; 29. uitroep ter aanmoediging; 30. hoogste leiding; 32. muurholte; 34. zwaarlijvig; 35. preekstoel; 37. robbenbont; 39. gevaarlijke plek in het ijs; 41. hard groen gesteente; 43. min; 45. palmriet; 47. muze v.h. minnedicht; 48. familielid; 49. vriendelijk; 51. spinnenweefsel; 53. streling; 54. Engelse jenever; 55. lokmiddel; 56. hemellichaam; 57. dag v.d. week; 59. snijwerktuig; 60. verbrandingsrest; 61. zoogdier; 63. medicijnflesje; 64. muziekoort; 67. nederig verzoek; 70. pausennaam; 72. zuivelproduct; 73. sleepnet; 75. epiloog; 77. aardworm; 80. opening; 81. draaien; 83. verzoekschrift; 85. transactie; 87. muzieknoot; 88. oppervlakte; 89. de mensen; 90. ik (Latijn); 92. kerkdienst; 94. voormalig Russisch heerser; 95. laag; 96. bloeiwijze; 97. bezwaard; 99. wijfjesolifant; 100. timmeren; 102. klein soort hert; 103. hoofddekse; 105. rivieroefvis; 107. afgunst; 109. deel van een tekst; 111. ieder; 112. loofboom; 113. boekformaat; 116. schik; 117. een zekere; 118. akelig; 119. expressie; 120. buisverlichting; 122. roofvogel; 124. kerkbewaarder; 127. uniform; 128. grondsoort; 130. niet pittig; 132. sterk en flink; 134. reeks; 135. gedaan; 137. kloosteroverste; 139. smal bloembed; 142. beeldraadsel; 143. leerrede; 145. middag- of avondkerkdienst; 146. bolgewas; 147. belemmering; 148. openbaar beroep; 149. platvis; 150. voor (Latijn); 151. opschudding; 152. moerasvogel; 153. metaal; 154. geestelijke; 156. voorzetsel; 157. schrijfkosten; 159. vaarwel; 161. hemellichaam; 162. in druppels neervallen; 164. tennisterm; 166. voederbak; 168. suikerbonbon in papertje; 170. deel v.e. oor; 172. roofdier; 174. tweetal; 175. plechtige gelofte; 176. stellig; 178. eetvoorschrift; 180. persoonlijk vnw.; 181. nobel; 183. geladen atoom; 184. vierdeurs auto; 186. honingdrank; 188. onzin; 189. godsdienstoefening.

Verticaal:

1. Rijtuig; 2. voorzetsel; 3. jongensblouse; 4. loven; 5. soldatenkost; 6. Griekse godin; 7. bijwoord; 8. jong schaap; 10. treurdicht; 11. voordeel; 12. muzieknoot; 13. voorzetsel; 14. heildronk; 15. ver; 16. man van adel; 19. muzieknoot; 23. vertroosting; 25. ruzie; 27. lor; 28. Caraïbisch eiland; 31. kleur; 33. slaghout; 35. deel v.e. jas; 36. nieuw; 38. dun stuk hout; 39. Chinese braadpan; 40. tafelfles; 42. mondeling; 44. overheid; 45. rivier in Europa; 46. les in het zelf kleding maken; 48. kerkboek; 49. knaagdier; 50. gaan; 52. wildebeest; 54. vertering; 58. kerkelijke plechtigheid; 59. gedwee; 62. jammeren; 65. Phoenicische godin v.d. maan; 66. deel van Azië; 68. klein café; 69. geestelijke; 71. tovergodin; 73. parochie; 74. oude munt; 76. naaldboom; 78. kunsttaal; 79. schatten; 81. huisdier; 82. grappenmaker; 84. sportploeg; 86. gestold vleesnat; 91. twijfelachtige situatie; 93. plaaggeest; 95. afgemat; 96. vis; 97. slaapplaats; 98. ernstig; 99. soort papegaai; 100. deel v.e. schoen; 101. volgroeid; 103. geestelijke; 104. duivenhok; 105. broodsuiker; 106. klad; 108. jaargetijde; 110. bovendien; 112. éénjarig dier; 113. gezond; 114. evenaar; 115. in orde; 117. tijdrekening; 118. Europeaan; 121. bezorgen; 123. ivoor; 125. herberg; 126. deel v.e. skelet; 129. opstandeling; 131. deel; 133. springloop; 136. drank; 138. muzieksoort; 140. stamsymbool; 141. schaakstuk; 143. land in Europa; 144. seniel; 146. scheidkundig element; 148. spijker; 149. zangstem; 150. zoogdier; 151. ceremonie; 152. schrijfflijn; 154. varkenshok; 155. glansverf; 157. vreemde munt; 158. maangodin; 160. loofboom; 162. scheepseigenaar; 163. deel v.d. hals; 165. gesloten; 167. scherts; 169. geliefde van Zeus; 171. onderwijs; 172. vogel; 173. half (Latijn); 176. dierentuin; 177. elasticiteit; 178. insect; 179. golfterm; 182. Chinese munt; 183. persoonlijk vnw.; 185. lidwoord; 187. voegwoord.

39	181	140	79	118	166	35	16	110	125	141
148	55	65	177	95	88	58	147	160	76	

Stuur uw oplossing voor 1 september naar: Redactie Samen Kerk, oplossing zomerpuzzel, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem. Onder de goede inzenders verloten wij tien cadeaubonnen.

1		2	3	4		5	6	7	8		9	10	11	12		13	14	15	16
		17				18			19		20					21			
22	23		24		25				26		27				28		29		
30		31		32				33		34				35		36			
37			38				39		40		41		42						
	43			44		45				46		47						48	
49					50				51		52		53				54		
55				56				57				58				59			
60			61				62		63						64				65
		66		67		68		69		70				71		72			
	73		74		75				76			77	78		79		80		
81				82		83				84		85			86		87		
88							89			90	91			92		93			
94						95				96				97					98
					99				100				101				102		
103		104		105				106				107				108			
109			110				111				112				113		114		115
		116					117				118				119				
120	121		122		123			124	125				126		127				
128		129		130				131	132					133		134			
135			136					137	138			139			140				141
142							143				144			145					146
	147					148							149				150		
151				152				153				154				155			
156			157					158	159		160				161				
		162						163	164				165	166					167
168	169							170	171				172	173		174			
175							176			177		178			179				180
181			182		183				184		185				186		187		
188										189									

Afscheid medewerkster Jongerenpastoraat Janet Schipper

Relaties. Alles draait om relaties!

Vrijdag 24 juni jl. heeft Janet Schipper afscheid genomen als medewerkster Jongerenpastoraat van het bisdom Haarlem-Amsterdam. Ze heeft bijna zes jaar voor het Jongerenpastoraat gewerkt. Ze was onder andere verantwoordelijk voor www.jongbisdomhaarlem.nl, de folders en posters van het jongerenpastoraat, het begeleiden van het jongerenplatform en de organisatie van het tienerkamp. Haar passie is het persoonlijke contact met de tieners en jongeren. Daarbij kon ze haar creatieve talenten volop kwijt. Janet gaat gelukkig het jongerenwerk niet helemaal verlaten: ze zal nog werkzaam te blijven als jongerenwerkster voor de parochies van Haarlem-Oost

Hoe zou je jouw manier van werken met jongeren omschrijven? Wat vind jij daarin belangrijk?

Als jongerenwerker wil ik weten met wie ik werk. Alleen dan kan ik ontdekken hoe ik een tiener, jongere of jongvolwassene kan helpen zichzelf te ontplooiën. Van nature ben ik een informeel persoon en als ik een keuze (of invloed) heb, probeer ik een setting ontspannen en informeel te laten zijn. Zeker wanneer ik jonge mensen om mij heen heb. Ik giet activiteiten voor jongeren in een structuur, maar ben ook flexibel. Als iets niet werkt, ga ik er niet onnodig lang aan trekken. Wat ik belangrijk vind hierin? Jonge mensen serieus nemen...

Je hebt met name veel ervaring met het opzetten van lokaal jongerenwerk, jongerenwerk in de parochie. Wat zijn daarbij factoren die naar jouw mening essentieel zijn?

Relaties. Alles draait om relaties! De manier waarop de verschillende relaties vorm krijgen, heeft veel invloed op het jongerenwerk en het succes. Niet dat er maar één juiste vorm bestaat, maar wel dat al deze relaties invloed hebben en dat ze (dus) aandacht nodig hebben. Denk naast de relatie tussen mens en God aan de relatie tussen: jongeren onderling, leiding onderling, leiding en jongeren, jongerenwerk en pastores/kerkbestuur/parochianen, jongerenwerkers van verschillende kerken en tussen jongerenwerk en samenleving. Los hiervan zijn er een aantal punten die ik graag noem, omdat deze - als ze aanwezig zijn - het jongerenwerk enorm kunnen versterken.

Een aangewezen verantwoordelijke! Er is iemand nodig die knopen kan doorhakken en koers kan uitzetten op momenten dat de meningen verdeeld zijn. Iemand die het overzicht heeft en aangesproken kan worden als er vragen, opmerkingen of lastige situaties zijn. Werk in de kerk wordt voor een overgroot deel verzet door vrijwilligers. Het is nodig dat iemand de verantwoordelijkheid op zich neemt (betaald of onbetaald) om te zorgen dat alles draait, ook als afgesproken taken teruggegeven worden of niet uitgevoerd zijn. Zeker wanneer jongeren ingezet worden als vrijwilliger heb je hiermee te maken.

Draagvlak! Ik denk dat dit een cruciale is, maar op veel plaatsen ook een van de lastigste. Het is nodig dat mensen vanuit de officiële kerkstructuur er achter staan (denk aan pastores en kerkbesturen) en de plannen ondersteunen. Ook is het nodig dat jongerenwerk gedragen wordt door de parochiegemeenschap, dat mensen die niet actief meewerken er toch enthousiast over kunnen zijn. Jongerenwerk is lastig en het is zoeken naar manieren die aansluiten bij jongeren, begeleiders en parochieregio. Het is niet zo dat er maar één aanpak is. Het is belangrijk dat begeleiders en jongeren zich gesteund weten; dat maakt het zoveel makkelijker...

Betrek jonge mensen!

Jonge mensen kunnen heel goed jonge mensen begeleiden en samen het geloof ontdekken. Jongeren en jongvolwassenen staan dicht bij de leefwereld van tieners dan dat een dertigplusser dat staat. Ik ben bijna dertig en de generatiekloof is nu al merkbaar. :) Toch is het ook niet zo dat volwassenen niets kunnen bereiken met tieners of jongeren. Ik ben ervan overtuigd dat beiden nodig zijn, maar wel met meer jonge mensen dan volwassenen. Zorg dat het tiener- en jongerenwerk voor deze jonge mensen 'eigen' voelt, dat ze hun talenten kunnen inzetten, kunnen leren en groeien en dat hun ideeën serieus genomen worden. Het is niet nodig dat een jonge begeleider alle geloofskennis in huis heeft, als iemand maar oprecht geïnteresseerd is in het geloof. Die kennis en ervaring groeit in de loop van de tijd.

God centraal! Stel God centraal, bid als leiding samen, spreek met elkaar over allerlei geloofsthema's, hoor van elkaar waar de ander mee worstelt, luister naar elkaar, geef twijfel en vragen de ruimte... en

Agenda

- >> 10 tot 23 augustus Wereldjongerendagen Madrid
- >> 29 tot 31 augustus Summerschool over de Sociale Leer van de Kerk
- >> 1 oktober Misdiensdag 2011
- >> 2 oktober Reünie WJD
- >> 6 november Katholieke Jongerendag (KJD)
- >> 19/20 november DiaconAction 2011

Voor meer informatie >> www.jongbisdomhaarlem.nl

zorg dat de sfeer vol is van Gods liefde: creëer een geborgen en veilige omgeving, zorg voor een ontspannen sfeer waar iedereen zichzelf mag zijn, wees

hartelijk voor nieuwe of onbekende mensen, zet je samen in voor anderen, doe leuke dingen met elkaar en heb plezier. Lach!

Heb je tips voor parochieregio's die wel jongerenwerk willen beginnen, maar niet weten hoe?

Ga op onderzoek uit! Lees boekjes als 'Heilige Grond' van Corjan Matsinger en 'Re:visie' van Sabine van der Heijden. Ga naar trainings- en ontmoetingsdagen en leg contacten met iedereen die je tegenkomt en met jongerenwerk bezig is. Ga op zoek naar programma's en ga langs bij groepen. Voor wie niet weet waar te beginnen: doel rond op de informatiemarkt van de Katholieke Jongerendag, kom naar de Impulsdag van het bisdom, houd jongbisdomhaarlem.nl in de gaten, ga naar het trainingsevent van Youth for Christ, vraag iemand die thuis is in het wereldje van jongerenwerk om een gesprek... en, denk er eens aan om een aantal enthousiaste jongeren vanaf het begin te betrekken. Een goed begin is het halve werk!

Contactgegevens

Jongerenpastoraat bisdom Haarlem-Amsterdam
Kruisweg 63 > 2011 LB Haarlem
[t] 023 511 26 35 > [e] info@jongbisdomhaarlem.nl

Familiedag 29 oktober

Een dag die je niet zou willen missen en ook niet zo gauw zult vergeten. De familiedag wordt een ontspannen dag met inhoud. Met een bekende spreker, een spectaculair kinderprogramma en natuurlijk onze eigen bisschop.

Kinderprogramma met KISI-workshops

De kinderen zullen zich uitstekend vermaken. Inhoud en spektakel worden op een slimme manier gecombineerd. Met medewerking van de KISI-kids, waarover op pagina 24 in deze SamenKerk meer, zullen oefeningen met dans, toneel en muziek samengaan met verdieping. Vanzelfsprekend aangepast aan de verschillende leeftijdsgroepen. Natuurlijk is er ook veel ruimte voor ontspanning en spel. Het kinderprogramma is dus duidelijk een op zichzelf staand geheel, naast het programma voor de volwassenen.

De Familiedag wordt afgesloten met de KISI-kids musical "Lilli en de ongelooflijke comeback". Een spectaculaire en professionele musical voor jong en oud, opgevoerd door kinderen. Voor de bezoekers van de familiedag is de toegang tot de musical bij de prijs inbegrepen.

Programma voor volwassenen

Voor de volwassenen zal in de ochtend Alfons Vansteenwegen op zijn inspirerende wijze komen spreken over "Liefde is een werkwoord". Zijn gelijknamige boek is in Nederland en België een bestseller. Vansteenwegen heeft als psychotherapeut door zijn jarenlange begeleiding van stellen veel ervaring opgedaan op het gebied van relaties. Als hoogleraar is Vansteenwegen verbonden aan de Katholieke Universiteit van Leuven (BE).

In de middag gaan we in op het thema "Liefde vraagt tijd". Hoe komen partners tot een liefdevolle en duurzame relatie? Is dat nog mogelijk in deze tijd? Vansteenwegen illustreert zijn verhaal met levensechte en herkenbare voorbeelden uit de praktijk.

Meer informatie en aanmelding

Een Eucharistieviering is onderdeel van het programma. Mgr. Punt zal daarin voorgaan, en de zang wordt verzorgd door de KISI-kids. De Familiedag vindt plaats in het Diocesaan Heiligdom, Hoogeweg 65 te Heiloo. Toegangskarten zijn te bestellen op >> www.hoeksteen.org. Bij online betaling krijgt u korting. Ook groepen krijgen korting; u kunt dit bij uw reservering via de website opgeven. Voor extra folders en posters kunt u mailen naar >> info@hoeksteen.org. De KISI-musical is ook apart te boeken, zie ook >> www.onzelievevrouwternood.nl. Voor meer informatie over de KISI-kids: >> www.kisi.nl

> 1. Diaconaal weekend stelt kwetsbare mens centraal

Kwetsbare mensen staan centraal in het Diocesaan Diaconaal Weekend dat dit jaar plaatsvindt op **12 en 13 november**. Kwetsbaarheid die zich laat zien in afhankelijkheid van bijstand, schuldhulp, de immigratiedienst. Maar ook bijvoorbeeld in eenzaamheid. Het doel van het Diaconaal Weekend is om aandacht te vragen voor de diaconale opdracht van de parochies.

Het thema is in het hele bisdom hetzelfde. De parochies en regio's bepalen zelf welke mensen in hun omgeving in het licht gezet worden. Om uw parochie en regio hierbij te ondersteunen heeft de Diocesane Dienst Caritas een **Informatiemap** ontwikkeld met allerlei suggesties. Zowel inhoudelijk als voor de organisatie en de liturgie. De Informatiemap wordt op de Dag van de Caritas op 25 juni a.s. in Heiloo gepresenteerd. Eind juni krijgen de parochies en de parochiële caritasinstellingen een exemplaar toegestuurd. Op de website van het bisdom en op Extranet kunt u dan ook de **digitale versie** downloaden.

In de informatiemap zijn, ter inspiratie, vijf herkenbare en actuele noden in onze samenleving opgenomen met informatie en mogelijkheden voor de parochie. Zo worden schulden, leven van de bijstand, leven zonder documenten en eenzaamheid belicht. Ook de wereldwijde zorg is opgenomen door aandacht voor de Millenniumdoelen. Wij zijn verheugd over de samenwerking met collega Ko Schuurmans. Hij geeft het belang aan van de eenheid tussen diaconie en liturgie en verzorgt de liturgische bijdrage.

De medewerkers van de Diocesane Caritas wensen u succes en plezier toe bij de voorbereiding van een Diaconaal Weekend / Zondag in uw parochie of regio. Voor vragen en opmerkingen: 023-5112600 of >> caritas@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

> 2. Diocesane vormselviering op 11 juni jl.

Op de zaterdag voor Pinksteren heeft in het heiligdom van Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo opnieuw de jaarlijkse diocesane

vormselviering plaatsgevonden. In totaal maar liefst 102 tieners, jongeren en volwassenen van een tiental verschillende parochieregio's ontvingen in een feestelijke gebedsviering uit handen van bisschop Punt, hulpbisschop van Burgsteden en rector Bruggink het sacrament van het Heilig Vormsel. Na de viering ging het merendeel van de vormelingen met familie en vrienden mee naar het Julianaklooster waar de vormelingen gefeliciteerd konden worden.

> 3. Ontmoetingsdag nieuwe katholieken

Een ontspannen dag om andere nieuwe katholieken, de bisschop en de hulpbisschop te ontmoeten. Met o.a. een rondleiding door het klooster en Heiligdom van Onze Lieve Vrouw ter Nood, lunch en een eucharistieviering.

Bedoeld voor: al diegenen die onlangs zijn toegetreden tot de rooms-katholieke Kerk en hun begeleiders.

Organisatie: bisdom Haarlem-Amsterdam en Heiligdom OLV ter Nood, Heiloo.

Datum en locatie: 3 september 2011, 11.30 – 17 uur, Julianaklooster, Hoogeweg 65, Heiloo.

Aanmelding: >> pvermeer@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

N.B. van 14 tot 15 uur zal er speciaal voor **de begeleiders** de gelegenheid zijn met elkaar uit te wisselen over hoe u de voorbereiding en wellicht een natraject (catechumenaat) vormgeeft. Laat s.v.p. weten als u hierbij wilt zijn, via >> mspruit@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Dienst Diocesane Caritas Bisdom Haarlem-Amsterdam

Kwetsbare mensen Dag van de Caritas

Wat kunnen katholieke parochies betekenen voor kwetsbare mensen? Deze vraag stond centraal op de Dag van de Caritas op zaterdag 25 juni. Het was de eerste keer dat deze dag op diocesaan niveau georganiseerd werd.

Vanuit allerlei invalshoeken werd dit thema belicht. Erik Sengers, coördinator van de nieuwe Dienst Diocesane Caritas, ging in zijn inleiding in op allerlei maatschappelijke en kerkelijke veranderingen. Met het begrip 'Glocalisering' verwoordde hij de spanning tussen globalisering en de behoefte van mensen aan een overzichtelijke lokale samenleving. De kerk zal in de toekomst kleiner worden en haar vanzelfsprekende maatschappelijke positie verliezen. Bisdom, parochies en dus ook de Caritas staan hierin voor een nieuwe uitdaging om de naastenliefde op een nieuwe vorm te geven.

In vijf verschillende workshops werd het thema verder uitgewerkt. Hoe kom je noden op het spoor? En als je ze vindt, wat doe je dan? Vooral het gebruik van de diaconale activiteiten monitor is daarbij een belangrijk hulpmiddel. In een tweede workshop werd de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) belicht. Voor parochies liggen hier kansen en uitdagingen om op te komen voor kwetsbare mensen, maar ook om hun eigen activiteiten onder de aandacht te brengen. De basis van de Caritas is de Sociale Leer van de Kerk, de derde workshop van deze dag. De uitgangspunten en thema's geven richting, inspiratie en verdieping. Hoe de lokale caritas het MOV werk (de internationale caritas) kan ondersteunen was het onderwerp van de vierde workshop. Beide werkterreinen zijn wel apart, maar liggen ook in elkaars verlengde. De laatste workshop gaf 'tips en trucs' voor het organiseren van het Diaconale Weekend en ging in op de onverbreekelijke eenheid tussen diaconie en liturgie. Tijdens die workshop werd ook de informatiebrochure gepresenteerd met informatie over allerlei thema's en liturgische suggesties.

Zo'n negentig mensen hebben deze dag bezocht. Uit de evaluatie blijkt veel waardering voor deze eerste Dag van de Caritas. Bijzonder was dat Bert Schumacher, voorzitter van de Diocesane Caritas, deze dag opdroeg aan de pas overleden Piet Stolwijk. Meer dan dertig jaar lang was hij het gezicht en de organisator van de diaconie in het bisdom. Wij gedenken hem met genegenheid en bouwen verder aan de diaconie.

Ernst Meyknecht

WERELDJONGERENDAGEN

van alle kanten

Hulpbisschop J. van Burgsteden S.S.S. is al jarenlang bezielend verantwoordelijk voor onder andere het Jongerenpastoraat. Met zijn vijfenzeventig jaar zal hij ook dit jaar, wellicht voor de laatste keer, deelnemen aan de Wereldjongerendagen in Madrid.

Hoe vaak bent u mee geweest met de WJD?

De eerste WJD die ik mee mocht maken was die in Toronto, of nee... die in Rome in 2000. Daarnaast was ik ook bij de WJD in Keulen en Sydney van de partij. De Wereldjongerendagen die me het meest zijn bijgebleven, zijn die in Keulen, de bootreis met alle jongeren. Formidabel! Wat mij heel erg opvalt is hoe betrokken jongeren zijn bij de Kerk en paus in deze dagen. Een ander beeld dat mij invalt is de enorme harmonie in de stad. Een stad waar de WJD plaatsvindt, verandert letterlijk van gezicht!

Een geniale vondst

Met het oprichten van de Wereldjongerendagen heeft Johannes Paulus II naar mijn mening echt de wereldkerk op de kaart gezet: een geniale vondst. Een evenement waarbij jongeren realiseren dat ze onderdeel uitmaken van de universele wereldkerk. Een nieuwe vorm van geloof vieren die beantwoordt aan dat wat jongeren voelen en waar ze naar uit kunnen zien.

Jongeren met ruggengraat

Het verbaast mij ook enorm wat jongeren allemaal aankunnen. Jongeren van deze tijd hebben echt ruggengraat! Ze doorstaan werkelijk alles: enorme kou en modder in Keulen en Sydney als ook momenten waarop openbaar vervoer weigert. Ook de soepelheid van jongeren om eensklaps van houding te veranderen vind ik buitengewoon. Na een uitbundige vorm van ontspanning gaan ze zonder probleem over in absolute stilte.

Ik zie erg uit naar de WJD Madrid, al weet ik dat het voor mijn 75 jaar ook wel vermoeiend zal zijn. En ben ook erg benieuwd wat deze dagen zullen voortbrengen. De vooruitzichten voor ons bisdom zijn zeer positief. Echt geweldig! Daarnaast vind ik het ook fantastisch om te zien hoeveel bevlogen vrijwilligers zich inzetten voor dit project als ook de groeiende belangstelling vanuit de priesters van ons bisdom.

Wat wenst u de jongeren toe die meegaan met de WJD?

Houd je hart open voor onverwachte geschenken.

Zondag 19 juni was de Kennismakingsdag van de WJD in Heiloo. Een schitterende dag! Hierbij een paar foto's. Voor het verslag: kijk op www.jongbisdomhaarlem.nl/wjd

"Wilt u dit project financieel steunen?"

Heeft u hart voor jongeren en de WJD? Steun ons alstublieft! Uw gift is meer dan van harte welkom! Rekeningnummer 43509

WWW.JONGBISDOMHAARLEM.NL/WJD

MEER INFORMATIE
INFO@JONGBISDOMHAARLEM.NL
OF 023 5112537
SLUIT

